

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ  
ГАНДАЛЬ ЛЮДЗЬМІ У ХХІ СТАГОДДЗІ

2 стар.

ЯНЫ ВЫЗВАЛЯЛІ БЕЛАРУСЬ  
МАРШ-КІДОК НА МІНСК

3 стар.

ЛЁСЫ

3-ПАД ПАЎНОЧНАЙ НІЯГАРЫ



4 стар.

ГАЛЕРЭЯ "БРАМА"  
ТРЫ ФОРМУЛЫ МАСТАЦТВА

4 стар.

ХРЫСЦІЯНСКАЯ СТАРОНКА  
"ЖЫЦЦЕ І ВЕРА"

5 стар.

СТАСУНКІ

"АРЫЕНТА" ПРАПАГАНДУЕ НАРОДНУЮ ПЕСНЮ

6 стар.



НАВІНЫ З АРХІВА  
"БЕЛАРУСКІ ГОЛАС  
РАДЗІВЛАЎ"

7 стар.

СПОРТ

КАНЬКІ НЕ ТАГО ПАМЕРУ?

8 стар.

КРЬЖАВАНКА АД ІРЫНЫ БЕКІШ

8 стар.



АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

# Голас Радзімы



Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

22 мая 2003 года, № 21 (2839)

Цана 105 рублёў

E-mail: golos\_radzimy@tut.by

## хроніка жыцця

### ПАДАРУНАК МУРМАНЧАНАМ

У Мурманску 15-18 мая прайшла 5-я нацыянальная выстава-кірмаш "Беларусь-2003".

На экспазіцыі была прадэманстравана прадукцыя амаль 70 беларускіх прадпрыемстваў, якія ўваходзяць у канцэрны "Беллегпрам", "Белнафтахім", "Беллеспаперпрам", "Белдзяржхарчпрам".

Правядзенне кірмашу стала падарункам для мурманчан напярэдадні святкавання 65-годдзя ўтварэння вобласці, якое будзе адзначацца 30-31 мая. На выставе мурманчане маглі не толькі паглядзець, але і набыць беларускі трыкатаж, абутак, мэблю, бытавую тэхніку, будаўнічыя матэрыялы і іншыя прамысловыя тавары.

Выстава-кірмаш была арганізавана ўрадам Мурманскай вобласці, Беларускай гандлёва-прамысловай палатой і Міністэрствам гандлю Беларусі.

### ПЕРАМЕНЛІВЫ МАЙ



Сёлетняя вясна як капрызная дзяўчына: з раніцы цёпла, сонейка свеціць, а к вечару — халодны дождж з ветрам, а то і некалькі дзён запар спякота, а потым зноў холадна. Слупок тэрмометра ў некаторыя дні апускаецца ноччу да 0 — мінус 2. І тым не менш вясна адчуваецца: цвітуць каштаны, вішні, бэз.

### "MILEX-2003"

Мінскі салон абароннай прамысловасці набывае статус міждзяржаўнага мерапрыемства асаблівай важнасці.

Аб гэтым заявіў першы намеснік прэм'ер-міністра Беларусі Сяргей Сідорскі, адкрываючы другую міжнародную выставу ўзбраення і ваеннай тэхнікі "MILEX-2003". Сяргей Сідорскі адзначыў, што, як і два гады таму, на гасціннай беларускай зямлі

сабраліся прадстаўнікі больш як 130 вядучых прамысловых прадпрыемстваў КБ, навукова-даследчых інстытутаў, ВНУ, фірм-экспарцёраў з Беларусі, Расіі, Украіны і іншых краін блізкага і далёкага замежжа. 52 дэлегацыі замежных дзяржаў выказалі жаданне аглядзець экспазіцыю.

### З ХЛЕБАМ СТОЛ — ПРАСТОЛ

Кандытарскі ўчастак Мінскага дражджавога камбіната прыступіў да вытворчасці чорнага хлеба — "Сямёнаўскі" і "Хутарскі", а таксама батонаў двух новых гатункаў.

Пашырыць асартымент пекарняў прымусяць павышаны попыт на хлебабулачныя вырабы камбіната. Напрыклад, здоба на прылаўках не залежваецца. За паўгода колькасць найменняў пахучых вырабаў павялічылася ўтрая, а з часам аб'ём выпуску прадукцыі вырасце з 4 да 8 тысяч адзінак штотдзённа.

### ДА СЕЗОНА ПАЖАРАЎ ГАТОВЫ

Сіноптыкі прагназуюць гарачае і засушлівае лета, а авіятары ў спешным парадку рыхтуюць тэхніку для тушэння пажараў.

Увесь асабовы састаў і паветраныя судны "Беллесавія" прыведзены ў поўную гатоўнасць. Размова ідзе пра сем верталётаў "Мі-2", шэсць самалётаў "Ан-2" і чатыры самалёты "Іл-103". Пажарныя дэсантнікі таксама прайшлі спецыяльную падрыхтоўку для работы ў экстрэмальных умовах. Цяпер любіць з іх, калі спатрэбіцца, зможа лёгка спусціцца з верталёта ў цяжкапраходныя месцы, да ачагоў узгарання.

### ЗАІРНЫ Ў БУДУЧЫНІЮ Другі рэспубліканскі конкурс на лепшую студэнцкую (аспіранцкую) работу "Еўрапейскі саюз у ХХІ стагоддзі" праводзіць Цэнтр еўрапейскай дакументацыі і інфармацыі БДУ.

Работы прысвечаны розным праблемам еўрапейскай інтэграцыі, звалюцы Еўрапейскага саюза, працэсу пашырэння ЕС і перспектывам яго ўзаемадзеяння з Рэспублікай Беларусь. Да ўдзелу запрошаны студэнты і аспіранты ўсіх вышэйшых навучальных устаноў сталіцы і краіны. Пераможцаў чакаюць прызы.

Падрыхтавала Таццяна КУВАРЫНА.

## у парламенце

### СЕНАТАРЫ АДОБРЫЛІ КАНВЕНЦЫЮ АБ КРЫМІНАЛЬНАЙ АДКАЗНАСЦІ ЗА КАРУПЦЫЮ

Следам за ніжняй палатай парламента адобрыла Канвенцыю аб крымінальнай адказнасці за карупцыю і верхняя. Нагадаем, Беларусь падпісала Канвенцыю на пачатку 2001 года. На сёння гэты дакумент падпісалі ўжо 42 дзяржавы, у тым ліку з краін СНД — Расія, Малдова, Украіна, Грузія. Прайду, там яна яшчэ не ўступіла ў сілу. Пасля падпісання законапраекта Прэзідэнтам Беларусь аўтаматычна стане членам Групы дзяржаў супраць карупцыі, якія і кантралююць выкананне Канвенцыі.

Што датычыцца зместу Канвенцыі, то яна прадугледжвае ўзгодненую класіфікацыю правапарушэнняў у форме карупцыі як дзеянняў, учыненне якіх нясе за сабой крымінальную адказнасць. Але трэба адзначыць, што частка палажэнняў Канвенцыі не супадае з нашым нацыянальным заканадаўствам. Таму ратыфікацыя Канвенцыі цягне за сабой неабходнасць унясення змяненняў і дапаўненняў у Крымінальны кодэкс Беларусі. У прыватнасці, гэта датычыцца ўстанаўлення крымінальнай ад-

казнасці юрыдычных асоб. Паводле слоў старшыні камісіі Савета Рэспублікі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы Мікалая Чаргінца, у Беларусі назіраецца павелічэнне карупцыі, у прыватнасці, значны ўрон наносіць дзейнасць крымінальных групавак у прамысловасці. Так, у мінулым годзе было завершана 5 559 крымінальных спраў, кампенсаваны ўрон па якіх склаў 1 мільярд 138 мільёнаў рублёў.

Галіна ВІР.

## узнагароды

### ЮНЫЯ ХІМІКІ З БЕЛАРУСІ ЗАВАЯВАЛІ "ЗОЛАТА" І ТРЫ "БРОНЗЫ"

На 37-й міжнароднай Мендзялееўскай алімпіядзе сярод школьнікаў СНД і Балтыі, якая прайшла ў Маскве, юныя хімікі з Беларусі заваявалі адно "золата" і тры "бронзы".

"Золата" алімпіяды ўручана навучэнцу 10 класа Аляксею Путава, бронзавыя узнагароды удастоены адзінаццацікласнікі Аляксей Каплін, Віталь Язерскі і Аляксандр Жданко.

Усе чатыры ўдзельнікі беларускай зборнай па хіміі паказалі выдатныя тэарэтычныя веды вучэбнага прадмета і прадэманстравалі выключныя практычныя навыкі.

## подыум

# "ВЯТРАК МОДЫ — 2003" — СВЯТА ЛЬНУ І ФАНТАЗІІ

У Мінску прайшоў XI рэспубліканскі фестываль моды і фота. Фестываль стаў другім расійска-беларускім фестывалем, а таксама беларускім паўфіналам конкурсу маладых дызайнераў адзення Дабрачыннага фонду "Рускі сілэт", фінал якога адбудзецца ў Маскве на Краснай плошчы ў маі.

Сёлетняе свята, як заўсёды, сабрала студэнтаў вышэйшых і сярэдніх навучальных устаноў, што спецыялізуецца ў дызайне адзення. Арганізатар — агенцтва моды Сашы Варлавава, які ўзначальвае Цэнтр сучаснага стылю і моды пры БДУ. Фестываль доўжыўся тры дні. Паказы праходзілі з размахам у лепшай зале сталіцы — Палацы Рэспублікі. Фінансаванне фестывалю адбылася за кошт дзяржавы ў рамках маладзёжнай праграмы Рэспублікі Беларусь.

У час "Ветрака моды — 2003" было паказана 140 калекцый, што прадставілі беларускую індустрыю моды. Дзеля вызначэння лепшых па ўсёй краіне напярэдадні прайшлі адборачныя прагляды.

Заканчэнне на 3-й стар.



## з прэс-канферэнцыі



## НОВЫЯ АДНОСІНЫ ДА ЛЯСОЎ

Пытаннем устойлівага лесакаравання і лесакарыстання ў Рэспубліцы Беларусь была прысвечана прэс-канферэнцыя, якая адбылася ў Нацыянальным прэс-цэнтры. У ёй прынялі ўдзел старшыня Камітэта лясной гаспадаркі пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Мікалай Крук, начальнік упраўлення лясной і паліўнічай гаспадаркі Міхаіл Кузьмянкоў і начальнік аддзела прававой і кадравай работы і навукі Камітэта лясной гаспадаркі Валерый Пабірушка.

На сённяшні дзень агульная плошча лясоў Беларусі складае 9,2 мільёна гектараў. За пасляваенныя гады лясістасць нашай краіны ўзрасла з 22 да 37,8 працэнта. А гэта значыць, што за адзначаны перыяд беларускія лесавады вялікую ўвагу надаюць стварэнню лесанасенных плантацый, на якіх выкарыстоўваюцца найноўшыя дасягненні генетыкі і селекцыі.

Значная частка Беларусі занята балотнымі масівамі, на 15 тысяч гектараў якіх расце лес. Агульнавядома, якую шкоду прыродзе Беларусі прынесла масавае асушэнне балот і высечка на іх лясоў. Вярнуць страчанае ўжо амаль немагчыма, бо гэта

вельмі складаны працэс. Таму і забаронена высечка лесу на балотах. Лясы ў Беларусі знаходзяцца ва ўласнасці дзяржавы. Таму палітыка выкарыстання лясных рэсурсаў і лясная палітыка маюць агульны мэты, акрэсленыя лясным і прыродаахоўным заканадаўствам, якое гарантуе прыярытэты пастаянства, невычэрпнасці, раўнамернасці лесакарыстання, захавання і шматмэтавага скарыстання ляснога патэнцыялу. Значэнне лясоў для планеты не патрабуе сёння ніякіх доказаў. Але ж фарміраваць новыя адносіны да лясоў і іх выкарыстоўванне неабходна. Менавіта гэтым мэтам і служыць канферэнцыя на ўзроўні міністраў па захаванню лясоў Еўропы, удзельнікам якой з'яўляецца і Беларусь. У красавіку бягучага года ў Вене адбылася 4-я канферэнцыя, на якой Беларусь у ліку іншых дзяржаў пацвердзіла прыхільнасць ідэям і мэтам агульнаеўрапейскага ляснога працэсу.

НА ЗДЫМКУ: удзельнікі прэс-канферэнцыі (злева направа) Валерый ПАБІРУШКА, Міхаіл КУЗЬМЯНКОЎ і Мікалай КРУК.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

### у калекцыю нумізматаў

## ФУТБОЛЬНЫ МЯЧ З ЯКАСЦЮ «ПРУФ»

Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь, пастаянна супрацоўнічаючы з замежнымі нумізматычнымі арганізацыямі, увёў у абарачэнне ў рамках Міжнароднай манетнай праграмы памятную сярэбраную манету Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь «Чэмпіянат свету па футболе 2006 года» наміналам 20 рублёў.

На правым баку манет размешчана: у крузе, акантаваным геаметрычным арнамантам, — рэльефнае адлюстраванне Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь, пад ім указаны год чаканкі і проба сплаву, па кругу надпісы: у верхняй частцы — «Рэспубліка Беларусь», у ніжняй — «Дваццаць рублёў».

На адваротным баку манет у верхняй частцы — стылізаванае адлюстраванне года правядзення чэмпіянату — «2006» і футболь-

нага мяча, у ніжняй — надпісы ў тры радкі «Футбол», «Чэмпіянат свету».

Манеты зроблены з якасцю «пруф», тыражом да 25 000 штук, пробай сплаву 925, дыяметрам 38,61 міліметра, масай металу ў чыстаце 26,16 грама.

Выпушчаныя ў абарачэнне манеты з'яўляюцца законным плацежным сродкам Рэспублікі Беларусь і абавязковыя да прыёму па намінальнай вартасці пры ўсіх відах плацяжоў без абмежаванняў.

## аспект праблемы

ШТО ТАКОЕ ГАНДАЛЬ ЛЮДЗЬМІ ў XXI СТАГОДДЗІ? ЦІ ІСНУЕ НАСАМРЭЧ ГЭТАЯ З'ЯВА, НАКОЛЬКІ ЯНА НЕБЯСПЕЧНАЯ ДЛЯ ГРАМАДСТВА?

## ВЫ ЗБІРАЕЦЕСЯ НА ПРАЦУ ЗА МЯЖУ? ПРАКАНСУЛЬТУЙЦЕСЯ ў «ЛА СТРАДА»

Штогод у свеце для паднявольнай працы цераз мяжу перапраўляецца больш за 4 мільёны чалавек. Па ацэнках замежных даследчыкаў, 700 000 чалавек штогод становяцца ахвярамі трафікёраў, гандляроў жывым таварам. Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь яшчэ напрыканцы 2001 года прыняў Дзяржаўную праграму комплексных мер па процідзеянні гандлю людзьмі і распаўсюджванні прастытуцыі на перыяд да 2007 года, якая прадугледжвае комплекс захадаў сацыяльнага, медыцынскага, прававога характару. У 2000 годзе Генеральнай Асамблеяй ААН быў прыняты таксама працяглы, накіраваны на прадукцыйнае гандлю людзьмі. На Беларусі ён знаходзіцца ў стадыі ратыфікацыі.

Гандаль людзьмі застаецца адным з самых прыбытковых заняткаў у крымінальным бізнесе. Эксперты лічаць, што на гандлі жывым таварам зарабляецца каля 10 мільярд даўлаараў штогод. Гэтае злчынства вельмі цяжка даказаць, бо ў ланцужку вярбоўкі, транспарціроўкі занята шмат грамадзян розных краін. Акрамя таго, чалавек можа выкарыстоўвацца ў якасці тавару неаднаразова.

Ахвярамі трафікёраў становяцца як мужчыны, так і дзеці, жанчыны. Большасць дарослых трапляе ў рукі злачынцаў, калі збіраецца за мяжу на працу. У 2001 годзе з нашай краіны на працу за мяжу легальна выехала 4,1 тысячы чалавек. Толькі 10 працэнтаў з іх разлічвалі на інтэлектуальную працу, астатнія — на фізічную. Амаль палову ад'язджаючых складаюць жанчыны. Менавіта на гэтай, найбольш уразлівай катэгорыі дарослага насельніцтва хочацца спыніцца. Відавочна, што за мяжой чакаюць тых, хто згодны цяжка працаваць за мінімальную плату. Аднак на нашым рынку ёсць шэраг фірм, якія прапаноўваюць уладкаваць на работу за мяжой і абяцаюць дастойны заробак. Частка з іх толькі дэзінфармуе. Да прыкладу, абяцаюць за працу танцоўшчыцы ў Чэхіі 1 500 долараў у месяц. Зразумела, столькі там не заплацяць, бо сярэдні заробак у краіне значна ніжэйшы. Некаторыя ж імкнучыся прыцягнуць як мага больш жанчын, каб выкарыстаць іх як бясплатную працоўную сілу. Што такое адбываецца, не даўна. Па словах першага намесніка начальніка ўпраўлення нораваў і незаконнага абароту наркатыкаў МУС РБ Мікалая Луканова, 60 працэнтаў беларусак 16–19 гадоў лічаць сябе беднымі, а 30 000 маладых жанчын нідзе не вучацца і не працуюць. Такія абставіны жыцця вымушаюць шукаць любую працу за мяжой.

Гандаль людзьмі — гэта не толькі сексуальная эксплуатацыя. Здараюцца выпадкі, калі людзі працуюць у якасці бясплатнай прыслугі, у сельскай гаспадарцы літаральна за кавалак хлеба, і пры гэтым абмяжоўваюцца ў свабодзе. Злачынцы маюць стандартны набор сродкаў, з дапамогай якіх падаўляецца воля, жаданне супрацьстаяць насілію. У ахвяры забіраюць пашпарт, прымяняюцца пагрозы, шантаж, пабоі. У чужой краіне чалавек апынаецца ў поўнай ізаляцыі і бездапаможнасці.

Характэрна, што калі ўдаецца вызваліцца, людзі схільныя маўчаць пра тое, што з імі адбылося. М.Луканаву заўважыў, што на ягонай практыцы не было выпадку, каб ахвяра гандлю людзьмі сама звярнулася да праваахоўных органаў. Асабліва асцярожныя жанчыны, якіх насільна вымушлі працаваць у секс-бізнесе. Трафікёры выкарыстоўваюць метады псіхалагічнага ціску вельмі прафесійна: абяцаюць даслаць фота,

наўмысна зробленыя ў час працы, родным, пагражаюць жыццю жанчыны і яе дзяцей. Тым не менш супрацоўнікам МУС часам удаецца пераканаць даць сведчанні супраць трафікёраў. М.Луканаву сцвярджае, што МУС у стане забяспечыць бяспеку ўдзельнікаў працэсу, уключаючы ахову жылля. Дзве жанчыны, якія давалі летас паказанні супраць трафікёраў і заявілі, што ім пагражае небяспека, былі, да прыкладу, накіраваны ў часовы прытулак. У мінулым годзе на Беларусі было ўзбуджана 2 справы супраць гандляроў людзьмі, 2 — за выкраданне розных людзей і 20 — за вярбоўку жанчын для сексуальнай эксплуатацыі. Калі ў 2000-м годзе 180 чалавек абвінавачвалі ў зводніцтве і сутэнэрстве, то летас — 382. Справа ў тым, што ў 2001-м годзе ўступіў у дзеянне новы Крымінальны кодэкс, дзе з'явіліся артыкулы, што прадугледжваюць адказнасць за гандаль людзьмі, выкраданне чалавека і вярбоўку для сексуальнай эксплуатацыі.

Дарэчы, праблема заканадаўства — адна з асноўных у гэтай сферы. Па-першае, у шэрагу краін няма заканадаўчай базы ў дачыненні названага злачынства. У Расіі, да прыкладу, законапраект гатовы, але яшчэ не прыняты. Па-другое, у гандлі людзьмі задзейнічаны грамадзяне розных краін, таму вельмі важна, каб заканадаўчыя акты апошніх былі гарманізаваны з міжнароднымі пагадненнямі. Пакуль жа адзінства думак назіраецца, у першую чаргу, сярод грамадскіх арганізацый.

Некалькі гадоў у Мінску працуе грамадскае аб'яднанне «Беларуская асацыяцыя маладых хрысціянскіх жанчын», адным з праектаў якога з'яўляецца праца гарачай тэлефоннай лініі «Ла Страда» для жанчын, якія ад'язджаюць за мяжу на працу, вучыцца, замуж. Арганізацыя шчыльна супрацоўнічае з польскімі, украінскімі калегамі. А праект рэалізуецца пры падтрымцы Нідэрландаў і Міжнароднай арганізацыі па міграцыі. Дзякуючы дапамозе апошняй, супрацоўніцы «Ла Страды» пачалі прымаць тэлефанаванні штодзень без выхадных. Усяго ж за 26 месяцаў было атрымана 2 288 тэлефонных званкоў. Часцей за ўсё жанчын цікавяць пытанні працаўладкавання за мяжой (52,3 працэнта), а таксама заключэнне ці скасаванне шлюбаў з іншаземцамі, правы жонак і дзяцей у міжнародных шлюбах (17,3 працэнта). Мяркуючы па тэлефанаваннях, беларускі ад'язджаюць на працу ці замуж амаль ва ўсе краіны свету. Самымі папулярнымі ўсё ж з'яўляюцца Германія, ЗША, Кіпр, Італія, Францыя, Ірландыя. Большасць жанчын, якія звяртаюцца ў «Ла Страду», — мінчанкі. Але апошнім часам павялічылася колькасць званкоў з правінцыі. Пры гэтым з невялікіх гарадоў, вё-

сак тэлефануюць часцей, чым з абласных (26,2 і 17,6 працэнта, адпаведна). Дарэчы, і ў правінцыі з'яўляюцца падобныя службы. Так, у Брэсце, своеасаблівым рэгіёне з-за блізкасці мяжы і значнай колькасці (12 тысяч) маладых беспрацоўных жанчын, дзякуючы падтрымцы Міжнароднай арганізацыі па міграцыі, пачала працаваць «гарачая лінія» для тых, хто збіраецца ехаць за мяжу. А ў Гродзенскай вобласці прынята абласная праграма, накіраваная на супрацьдзеянне гандлю людзьмі. Хочацца дадаць, што мужчынам таксама ніхто не адмаўляе ў інфармацыі.

Нацыянальны каардынатар праграмы «Ла Страда» на Беларусі Ірына Альшоўка кажа, што па выніках сацыялагічнага даследавання, поўную інфармацыю пра работу за мяжой маюць толькі 4,3 працэнта з ліку тых, хто хоча ад'ехаць на працу. Таму спецыяльна падрыхтаваныя кансультанты расказваюць, якія захады трэба прыняць, каб не трапіць у невыгодную, а часам і трагічную сітуацыю. Многія жанчыны не ведаюць, да прыкладу, што фірма, якая ўладкоўвае іх на працу, павінна мець ліцэнзію на такі від паслуг. Часта жанчынам прапаноўваюць адкрыць турыстычную візу, каб паехаць у нейкую краіну, і абяцаюць па прыбыцці змяніць яе на працоўную. Трэба ведаць, што такое нерэальна, бо змяніць від візы за мяжой немагчыма ні пры якіх абставінах. Здараецца, падпісваецца кантракт на незнаёмай мове.

Супрацоўнікі «Ла Страды» не маюць намеру адгаворваць некага ад паездкі за мяжу. Яны толькі даюць аб'ектыўную інфармацыю, прытрымліваючыся прынцыпу, што кожны павінен сам прымаць рашэнне, але з адкрытымі вачыма. Уся інфармацыя канфідэнцыяльная і бясплатная.

Частка званкоў паступае ад жанчын, якія сталі ахвярамі падману і нават былі ў рабстве за мяжой, а таксама іх сваякоў. Летас такіх зваротаў было 35. «Ла Страда» гатова падтрымаць жанчын. Ім аказваецца псіхалагічная, медыцынская, юрыдычная дапамога. А такая падтрымка вельмі патрэбна: жанчыны, якія прайшлі праз рабства, вяртаюцца з вельмі сур'ёзнымі парушэннямі як фізічнага, так і псіхічнага здароўя. Яны губляюць сацыяльны статус.

Галоўнае, чаго дамагаюцца грамадскія арганізацыі, дзяржаўныя структуры, — імкненне дапамагчы ахвярам трафікёраў па магчымасці зменшыць колькасць патэнцыяльных ахвяр, а таксама пераадолець стэрэатыпы, якія ёсць у грамадстве ў дачыненні да гэтай з'явы. Варта зразумець, што такога лёсу не заслужоўвае ні адзін чалавек. Ніхто, уключаючы жанчын, якія працуюць у секс-бізнесе добраадвотна, не хоча, каб з іх здэкаваліся, не плацілі заробак і трымалі пад замкам. На жаль, ахвярай гандлю людзьмі можа быць любая жанчына, незалежна ад узросту, адукацыі, знешнасці. Ірына Альшоўка кажа на гэты конт: «Трафікёры — гэта злачынцы, яны павінны адказваць за тое, што робяць. А грамадства павінна дапамагчы іхнім ахвярам. Наша арганізацыя гатова прымаць у гэтым удзел».

Тэлефон гарачай лініі «Ла Страда» ў Мінску — 245-31-67».

Алена СПАСЮК.

яны вызвалі беларусь

# МАРШ-КІДОК НА МІНСК

**У чарзе розных мерапрыемстваў нашай аўтаноміі асоба ўвага падаецца сустрэчам з франтавікамі, якія вызвалі родную Беларусь ад фашысцкіх акупантаў. Вось і сёлета запланавана такія сустрэча. Сыктыйкарскі гарваенкамат ахвотна дапамог знайсці ўдзельнікаў тых падзей, якіх, на жаль, застаецца ў жыццях усё менш і менш. Адзін з вызваліцеляў Мінска — сыктыйкарац Сяргей Кочай. З яго ўспамінаў пра франтавія шляхі-дарогі расказам толькі адзін эпізод — аб вызваленні сталіцы Беларусі. Яго расказ запісаны на дыктафон — на той выпадак, калі з-за хваробы франтавік не будзе ўдзельнічаць у плануемай сустрэчы.**

— Нарадзіўся ў вёсцы Вільгорт (некалькі кіламетраў ад Сыктый-кара). У Чырвоную Армію быў прызваны ў кастрычніку 1941 года, а дэмабілізаваны лейтэнантам — у снежні 1944. У шостым томе Кнігі памяці Рэспублікі Комі ёсць кароткая біяграфічная даведка пра мяне. Усякае здаралася на фронце, асабліва ў першыя дні вайны. Даўно гэта было (як ніяк 84-ты год ужо мне), а помніцца ўсё добра.

Самай памятнай для мяне засталася аперацыя "Баграціён", праведзеная нашымі войскамі ў жніўні-ліпені 1944 года. Удзельнічаў я ў саставе 1-й гвардзейскай мотамеханізаванай брыгады першага Данскага танкавага корпуса (батальён Героя Савецкага Саюза Івана Кабякова), выконваў абавязкі камандзіра ўзвода.

У канцы чэрвеня 1944, пасля акружэння нямецка-фашысцкіх войскаў у Бабруйску, корпусу была пастаўлена задача наступаць на Мінск, а свае пазіцыі перадаць пяхотным часцям. Праціўнік тут жа паспрабаваў вырвацца з акружэння, каб аб'яднацца з мінскай групоўкай. Сіламі танкавай брыгады і мотастралкоў больша частка фрыцаў была знішчана, аднак амаль 8 тысяч вырваліся з акружэння і рушылі да Асіповіч. Мотастралковая брыгада арганізавала новы фронт для знішчэння групоўкі. Наш батальён разгарнуўся ў раёне пасёлка Сычкова, на паўночным захадзе ад Бабруйска.

Мы занялі пазіцыі. Выдатнае надвор'е, яркае сонца, на небе ні аблачынка. Кругом зялёны лес. Па камандзе рыхтавацца да атакі мы рушылі насустрач праціўніку. З аўтаматаў знішчылі не адзін дзесятак фашыстаў. Пра бясплітасны бой гаворыць той факт, што фашысты кідаліся на нас нават з нажамі. Першая наша атака была раніцай, а колькі іх было на працягу дня і ночы! Па нашых пазіцыях стралялі самаходныя ўстаноўкі "фердынанды". Я быў сведкам трагічнага выпадку. Балван-

ка, падобная на чырвоную камяту, трапіла ў аднаго з камандзіраў. На гэтым месцы засталася толькі спражка ад рэменя.

У сярэдзіне наступнага дня немцы пачалі здавацца ў палон. На адзіночым доме быў вывешаны белы сцяг, куды і збіраліся палонныя. Здалося каля трох тысяч чалавек. Астатніх знішчалі пры прачэсванні лясных масіваў. Я рухаўся ў ланцугу крайнім справа, калі ўбачыў нямецкага афіцэра, які цэліўся ў мяне. Я паспеў упасці на зямлю і выпусціць аўтаматную чаргу...

Потым нас пасадзілі на танкі і самаходкі, і мы рушылі на Мінск, знішчаючы на шляху заслоны ворага. У раёне Лапічаў займала абарону 12-я нямецкая танкавая дывізія.

Памятаю, як фарсіравалі адну з рэчак. Калі падняліся на другі бераг, праціўнік абстраляў нас. Падышлі астатнія сілы нашай калоны, і мы арганізавалі ўраганны агонь у адказ з усіх відаў зброі. Немцы, страціўшы дзесяткі забітымі і некалькі самаходак, адыйшлі. Але і ў нас былі страты, у прыватнасці, тры падбітыя танкі.

Перад пасёлкам Мар'іна Горка зноў была рака. Мы захапілі мост, а група сапёраў яго размініравала. Наш танкавы дэсант накіраваўся да чыгуначнай станцыі і пасёлка. Стралялі з гармат, кулямётаў і аўтаматаў. Хутка станцыя і пасёлка былі нашымі. У цяглушках эшалона знайшлі 80 дзяцей ва ўзросце 8-12 гадоў, худыя і змучаныя, са спалоханымі вачыма. Гаварылі, што фашысты бралі ў іх кроў для сваіх лётчыкаў. Гэта выклікала ў байцоў гнеў.

Наша рота атрымала загад прарвацца да моста праз Свіслач, які знаходзіўся за Пухавічамі. Мы размясціліся на амерыканскім "Фордзе" (у роце засталася ўжо мала байцоў). За Пухавічамі ў машыну трапіў снарад. Па шашы загрымелі кулямётныя чэргі, ствараючы вогненную паласу. Жывыя адкрылі агонь па засадзе фрыцаў.

Камандзір роты капітан Несцераў загадаў мне пахаваць трох забітых, а чатырох параненых везці на паўразбітай машыне ў шпіталь у Пухавічы. Загад я выканаў: спатрэбіўся вопыт ваджэння машыны (да вайны я вучыўся ў тэхнікуме на аўтрактарным аддзяленні).

Хутка мост быў узят. Далей быў здзейснены кідок на Мінск. 80 кіламетраў мы з баямі прайшлі за чатыры гады. Даганялі па шашы калоны нямецкіх войскаў і знішчалі іх па адным сцэнары: нашы самаходкі СУ-152 выпускалі па некалькі снарадаў у пачатак і канец калоны, а затым знішчалася астатняя варожая тэхніка. Да скрыжвання дарог Бабруйск—Мінск і Магілёў—Мінск, куды і накіроўваліся немцы, мы дайшлі раней і сустрэлі іх калоны арганізаваным агнём.

Яшчэ адзін памятны выпадак. Мы знайшлі нашу 45-міліметровую гармату, кінутую немцамі, і цэлую машыну снарадаў. Змаглі арганізаваць стральбу з гэтай гарматы па нямецкай пяхоце, якая падыходзіла да скрыжвання. Страляў я, наводзіўчы па ствалу. Таксама спатрэбіўся вопыт, атрыманы ў ваенным вучылішчы ў Вялікім Усцюгу.

Вечарам 3 ліпеня 1944 года наш танкавы дэсант уварваўся ў ўскраек Мінска. У той жа дзень горад — сталіца Беларусі — быў вызвалены. Нашаму корпусу пасля невялікага адпачынку пад Мінскам трэба было рухацца далей, на захад...

Застаецца толькі дадаць, што ратны шлях сыктыйкараца, тады лейтэнанта, а цяпер капітана запасу, дакладней, у адстаўцы, адзначаны двума ордэнамі (Айчынай вайны і ступені і Чырвонай Зоркі), а таксама баявымі медалямі (і юбілейнымі). Медалёў у былога вызваліцеля Беларусі больш за дзесяць.

Мітрафан КУРАЧКІН.

**АД РЭДАКЦЫІ.** Воляй лёсу ў рэдакцыі газеты апынуліся матэрыялы, у якіх перакрываўваліся падзеі Айчынай вайны. У № 19 ад 8 мая "Голас Радзімы" надрукаваў артыкул Алеся Карлюкевіча "Дзіцячы канцлагер у Скобраўцы". І вось ва ўспамінах франтавіка з далёкага Сыктыйкара Сяргея Кочава згадваецца эпізод, дзе байцы сустрэлі перад пасёлкам Мар'іна Горка зняможаных дзяцей, у якіх фашысты бралі кроў. Мар'іна Горка знаходзіцца зусім блізка ад Скобраўкі (каля 10 кіламетраў), магчыма гэта яшчэ адно сведчанне таго, што дзіцячы канцлагер у Скобраўцы існаваў.

дыпкур'ер

**ПАСЯДЖЭННЕ КАМІСІІ ААН ПА ЗЛАЧЫННАСЦІ І ПРАВАСУДДЗІ ў ВЕНЕ 3 13 па 23 мая ў Вене праходзіць пасяджэнне Камісіі ААН па паярэджанні злачыннасці і крымінальным правасуддзі.**

У ходзе пасяджэння абмяркоўваецца шырокае кола пытанняў, уключаючы ўдасканаленне нацыянальнага заканадаўства і міжнародна-прававой базы, развіццё норм і стандартаў ААН у праваахоўнай сферы, барацьбу з

карупцыяй і адмываннем злачынных даходаў, процідзеянне нелегальнаму гандлю жанчынамі і дзецьмі, незаконны ўвоз мігрантаў і агнястрэльнай зброі.

На сесіі асоба падкрэслівалася, што будучая ратыфікацыя Беларускай, а таксама іншымі краінамі — членамі ААН Канвенцыі супраць транснацыянальнай арганізаванай злачыннасці будзе садзейнічаць уступленню ў сілу гэтага дакумента і актывізацыі механізму якасна новага супрацоўніцтва праваахоўных органаў.

актуальна

## МАРШРУТЫ АДПАЧЫНКУ

**Хутка лета. Хопіць! Напрацаваліся! Едзем адпачываць! Трэба як мага больш увабраць у сябе ласкавага сонечнага цяпла. Пытанне толькі, куды за ім паехаць? Цікава, дзе падабаецца вандраваць беларусам? Паспрабуем высветліць гэту прыхільнасць з дапамогай статыстыкі.**

Трэба адзначыць, што колькасць тых, хто штогод бывае за мяжой, павялічылася за апошнія 5 год (з 1997 па 2002) прыкладна на 35 працэнтаў. Тым не менш, гэта ўсяго 12 працэнтаў беларускага насельніцтва. А тых, што могуць дазволіць сабе прымаць асалоду на курортах бліжэй да экватара і да воднай прасторы, і таго менш — 5-6 працэнтаў.

Пераважная большасць беларусаў, а гэта каля 90 працэнтаў з тых, хто адпраўляецца штогод за мяжу, наведваюць Польшчу, менш за 2 працэнта — Чэхію, каля 1 працэнта — Турцыю і Балгарыю. Набывае большую папулярнасць Егіпет: калі за 1998 год там пабывалі каля 400 турыстаў з Беларусі, то за 2002 — больш за 5 000. У параўнанні з краінай фараонаў кіпрскае сонца губляе сваіх прыхільнікаў.

Наогул, беларусы любяць вандраваць і наведваць далёкія краіны. Нават да Малайзіі за мінулы год дабраліся тры.

Але і Беларусь замежныя турысты не мінаюць. Летас нашу краіну наведвалі больш за 55 тысяч турыстаў. Пераважна гэта палкі, каля 20 працэнтаў англічан — каля 17 працэнтаў, далей па колькасці ідуць жыхары прыбалтыйскіх дзяржаў Літвы і Латвіі — па 12 працэнтаў. З Новай Зеландыі да нас завіталі больш як 1 000 турыстаў, два з Мексікі і адзін з Кувейта.

Турысты часцей наведваюць сталіцу, другое месца па папулярнасці займае Гродзенская вобласць.

Па даных Міністэрства статыстыкі і аналізу РБ аб арганізаваным турызме інфармацыю падрыхтавала Алена ПАПЕЙКА.

экалогія

## ПАЛЕСКІЯ БАЛОТЫ — ПАД АХОВАЙ

**Лясы, у якіх практычна не ступала нага чалавека, да гэтага часу захаваліся ў Кастрычніцкім раёне Гомельскай вобласці. Сапраўднае глухамань прылягае паміж ракой Пціч і аўтадарогай Глуск — Кастрычніцкі.**

З-за недаступных балот туды не могуць прайсці нават леснікі. Асобныя дрэвы ў гэтых чашчобах дасягнулі вельмі паважнага ўзросту, напрыклад, елкам па 200 гадоў, а ясені — векавага ўзросту. Устаноўлена таксама, што ў мясцовых некранутых лясах даволі часта сустракаюцца расліны, занесеныя ў Чырвоную кнігу.

Акрамя таго, на берагах Пцічы ў дзікіх нетрах альшанікаў склаліся амаль першабытныя ўмовы для пярнатых. Таму такія рэдкія віды, як вялікі бугай, чорны бусел, зялёны дзяцел, шэры журавель, зімародак і іншыя адчуваюць сябе тут вельмі прывольна.

Сёлета гэтыя мясціны і ўся пойма ракі на тэрыторыі раёна

набудуць статус біялагічнага заказніка "Кастрычніцкі". Агульная плошча заказніка складзе 4 тысячы гектараў. Тут будзе забаронена любая гаспадарчая дзейнасць, асабліва асушэнне балот і паніжэнне ўзроўню грунтавых вод. Забарона таксама закране вясновае палыванне і прамысловую нарыхтоўку грыбоў і ягад. Дарэчы, мясцовыя сяляне якіх-небудзь абмежаванняў пры карыстанні ўгоддзямі заказніка не адчуваюць. Для іх сенажаці і аматарскі збор лясных дароў застаюцца, як і раней, адкрытымі. Ну а турысты і рыбаловы будуюць мець права спыняцца на стаянкі толькі ў спецыяльна адведзеных месцах.

подыум



ФОТА АГУЕНА КАЭЮЛ

## “ВЯТРАК МОДЫ — 2003” — СВЯТА ЛЬНУ І ФАНТАЗІІ

— Пачатак на 1-й стар. —

У Мінск прыехалі маладыя мадэльеры з усіх абласцей. Але лідэрамі па колькасці ўдзельнікаў традыцыйна сталі сталіца і Віцебск, які, на думку С.Варламава, дэманструе вышэйшы ўзровень ідэй. Прыемным адкрыццём для арганізатараў і глядачоў можна назваць бабруйскую дызайнерскую школу, якая ўжо другі год запар прадстаўляе цікавыя ўзоры адзення, на гэты раз ажно 12 калекцый.

Саша Варламаў называе "Вятрак моды" пляцоўкай для эксперымента. Для маладых мастакоў на ёй не існуе забароненых тэм і

сюжэтаў, іх вобразы ўражваюць нечаканасцю знойдзеных рашэнняў і выкарыстаных прыёмаў. С.Варламаў кажа, што мэта фестывалю не толькі прадэманстраваць гледачам разнастайнасць фарбаў, ліній, вобразаў, якімі жывуць сучасныя дызайнеры, але дапамагчы ім папоўніць сваю творчасць новымі ідэямі.

У час "Вятрака моды" адбылася прэм'ера праекта "1-1", які сумясціў у сабе выставу фатаграфій Яўгена Бардукова, скульптур Дзмітрыя Арганава па матывах альбома Д.Версачы "Мужчына без гальштук". У час закрыцця фестывалю адбылося харэаграфічнае

выкананне фатаграфічных вобразаў у пастаноўцы Наталлі Аляксандра Фурманаў. Іншымі словамі, фота ажылі на сцэне ў пластыцы танцораў. І гэта было прыгожа. Праект мае сваю філасофію, блізкую, як сцвярджае С. Варламаў, да экзістэнцыялізму, які адстойвае каштоўнасць кожнай асобы і з'явы: "Чалавек існуе сам па сабе, незалежна ні ад абставін, ні ад тых, хто побач. "1-1" — гэта два чалавечыя Я, якія ў жыцці злучаюцца, перакрываюцца, рухаюцца. Яны дапаўняюць карціну свету, але не імкнучыся перарабіць адзін аднаго па сваёй мерцы, бо гэта раўназначна разбурэнню".

"Вятрак моды" выглядаў стыльна, маштабна і стаў сапраўдным святам дызайнерскага мастацтва. Гледачам і ўдзельнікам было цікава ўбачыць і калекцыі гасцей — студый моды з Парыжа,

Берліна і Рыма, якія прывезлі вырабы з беларускага льну. Такое стала магчымым дзякуючы ініцыятыве Сашы Варламава, які напярэдадні адправіў у гэтыя краіны Еўропы тканіну. У выніку замежныя куцюр'е ўбачылі, што можна стварыць з ільну, а маладыя беларускія мадэльеры атрымаюць магчымасць стажыравацца за мяжой. Такім чынам, бясплатную прафесійную стажыроўку ў Рымскай акадэміі касцюма і моды пройдуць Любоў Яўціхава (Віцебск), Сяргей Несцер (Мінск), у Германію паедзе Таццяна Садоўнічак і Кацярына Крывец з Гродна, а таксама Таццяна Швандронава і Таццяна Касаджыкава з Мінска. Будзем спадзявацца, што яны яшчэ скажуць сваё слова ў індустрыі айчынай моды.

Алена СПАСЮК.

лэсы

# 3-ПАД ПАЎНОЧНАЙ НІЯГАРЫ

“Ёсць і безліч маленькіх дзівос, пра якія ведаюць хіба што толькі мясцовыя жыхары ды апантананыя вандроўнікі. Адзін з такіх цудоў... вадаспад у Міёрскім раёне на невялікай рэчцы Вята, — пісала газета “Голас Радзімы” 17 кастрычніка 1985 года, публікуючы на першай старонцы вялізны здымак маленькага падабенства Ніягарскага вадаспада. Увёсць Вята, што размясцілася на беразе рэчкі Вята 3 траўня 1953 года і нарадзіўся мой зямляк і сябар па літаратурнай рабоце Франц Сіўко. Юбілейная дата — добрая нагода для пісьменніка згадаць пра яго творчую працоўку, а ў маім выпадку і пахваліцца перад шырокай чытацкай аўдыторыяй: наша цудоўнае пісьменства пабагацела на сына прыдзвінскай зямлі, акропленнага дзівосным вяцім вадаспадам. Тым больш, што я асмелены добразычліва сцю літаратурнай крытыкі. Светла зайздросічу калегу Францу Сіўко, цаню яго натхнёны ўзлёт, і ніхто не папракне мяне ў нястрыманых зямляцкіх пачуццях.

Дзівосны і сам бераг, дзе ранні бусел прынес у сялянскую сям’ю немаўля. Насупраць Вяты плынь Дзвіны пераліваецца ў Даўгаву. Моўнае сумежжа, духоўная дыфузія, нязломныя традыцыі продкаў — усё гэта яшчэ не выветрылася, пакуль Франц вучыўся ў Пявцяцкай сярэдняй школе. Потым — філфак БДУ, настаўнічанне, назапашванне жыццёвай моцы, прафесійнай уедлівасці ў родны мацярык, у тысячагадовага пласці народнай трываласці. Нездарма ж Вята захавала Фартэцы XVI стагоддзя. А з акна сваёй хаты Франц углядаўся на валы Пруднікаў, селішча III-X стагоддзяў, якое спярша належала балтам, а пазней служыла парубежным астрагам Полацкай зямлі.

Франц Сіўко нарадзіўся пад знакам Цяльца. Гэта нібыта пра майго земляка сказана: “Прадстаўнікі гэтага знаку рухаюцца да поспеху пасупова, паволі, але грунтоўна. Разважна і павольна назапашваюць патэнцыял сваёй сілы, сваіх магчымасцей, павялічваюць абшары сваіх уладанняў і прывілеяў...”

І вось канкрэтныя доказы: толькі ў 30 гадоў пачаў сур’ёзна займацца літаратурнай працай. У 40 стаў сябрам Саюза пісьменнікаў. Але затое ўжо першую кнігу празаіка (“З чым прыйдзеш...”, 1991) адзначалі не як дэбютную, дзе можна многае і прабачыць. “У цэнтры яе, — піша крытык, — маральна-этычныя праблемы, аўтар імкнецца прасачыць станаўленне чалавечай асобы ва ўмовах урбанізацыі, негатывіўных з’яў грамадскага жыцця...”

Клопат пісьменніка — заваяваць чытача, адарваць яго ад уедлівага тэлеэкрана, выхапіць з побытавай мовы-трасянкі. А як?

З рэцэнзіі Алеся Марціновіча на кнігу аповесцей Франца Сіўко “Апошнія падарожжа ў краіну ліваў” (1997) прывяду толькі некалькі слоў: “...калі пачнеш чытаць Ф.Сіўко, дык забудзеш і пра чарговы баявік...” Лепшай пахвалы і не трэба!

Ах, гэтыя няўрымслівыя Цяльцы,

народжаны пад апякунствам Венеры, заступніцы мастацтваў: асобы грунтоўныя і дакладныя, мілыя і шляхетныя, якіх зачароўвае колер неба, сін вады... Мог бы ўсміхнуцца, чытаючы ў гараскопах распазнаванні Цяльцоў, калі б хоць “спрыхаду” не ведаў Франца Сіўко. Ды і сама сімволіка літары “С”, з якой пачынаецца



Асцінскі паэт Аляксандр ПУХАЕЎ (справа), Франц СІЎКО — сакратар Віцебскага аддзялення Саюза беларускіх пісьменнікаў, Сяргей ПАНІЗЬНІК, Пятро ЛАМАН, Анатоль КАНАПЕЛЬКА, Алег САЛТУК, Давід СІМАНОВІЧ, Ніна СЯМЁНАВА (Смаленск), Майна БАБАРЫКА — удзельнікі Пушкінскага свята на Прыдзвінні. Наваполацк, 1996.

прозвішча нашага юбіляра, многае дадае да яго вобраза. Літара з найменнем Слова захавала элементы старажытнай сімволікі, якая ўжо “абсыпалася”, але мела такія выявы: птушыная галава, дрэва, кветка, чалавек. Сам Франц Сіўко часам у свае тэксты вяртае забытыя сімвалічныя азначэнні, прыдумвае вобразы-сімвалы. Так здарылася, напрыклад, з невывучальным удогам. Зборнік аповесцей “Удог” (2002) асэнсуювае, паводле літаратуразнаўца Івана Штэйнера, анталогічныя праблемы бытавання беларусаў, якія не пачуваюцца гаспадарамі Богам дадзенай ім зямлі. Здольны майстар сюжэта, псіхолаг, Франц Сіўко ўвёў у сэнс назвы складаную метафару. Удогам абазвана дрэва, пасаджанае на род-

най глебе нядобразычлівай рукой. Гэта дрэва старонніх уплываў у беларускай гісторыі. “Хто спрабуе паспытаць плады ўдога, чмурэе, выракаецца свайго слова і свайго жыцця”, — так зразумеў патайны сэнс чытач “Удога” празаік Сяргей Рублеўскі.

Своеасаблівым працягам “Удога” і далейшай “расшыфроўкай” звышзадач творчасці стала нядаўна выдзена ў Віцебску Францам Сіўко кніга прыпавесцей “Ягнэ ахвярае”.

Але ж нездарма ў біябібліяграфічным слоўніку “Беларускія пісьменнікі” пры партрэце Франца Сіўко ёсць такія азначэнні: “празаік, дзіцячы пісьменнік”. У мяне пад рукой доўгачаканы аўтарам зборнічак казак і аповядаў “Бялячык”, падрыхтаваны яшчэ ў выдавецтве “Юнацтва” і толькі што выдзены “Мастацкай літаратурай”. У ім сем цікавых твораў Франца для дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту. Там казка “Пчолка і Абыяк” (як і кожная сапраўдная казка) заканчваецца аптымістычна: “І ўсе павяжаюць хлопчыка, усё сябраваць з ім хочучы. А галоўнае — Абыякам ніхто не называе”.

А мне так утульна ў “Запісах” неабяйкавага да слова Франца Сіўко — у мініяцюрах, дзе маўленне яго землякоў з Вяты, Мезарэча нагадвае моўныя скарбы маіх Бабышак і Лявонпаля. І вось Юлісь, Гілена, Польша,

Гірон, Лёдзя, Тадзік, Фрэдыка нібы абдымаюцца з маімі роднымі Альжбетай, Адэляй, Ганэтай, Параскай... Многа маіх і Францавых родзічаў засталіся жыць у Латвіі. Два яго дзядзькі — у Польшчы, а мой дзядзька Аляксандр доўга працаваў на французскіх шахтах. Аднолькавы лёс продкаў, аднолькавы клопат спадчынікаў: усё, што занядбана, прытулена ў памяці, — вярнуць праз Слова “на мяя і на сям’я”, для духоўнага ўжытку отмаладзі. Бо шпакі вясною спяваюць не толькі таму, што ім вельмі радасна: шчыраваннем яны акрэсліваюць межы спадчынных надзелаў.

Сяргей ПАНІЗЬНІК.

Фота Глеба АРТХАНАВА.

кнігарня



У бібліятэцы імя Льва Талстога, што ў Мінску, адбылася прэзентацыя новай кнігі “Званы Нямігі” з серыі “Сем цудаў Беларусі” і выстава ілюстрацый да іх.

Мастак Павел Татарнікаў і аўтар Анатоль Бутэвіч расказалі пра сваё разуменне тра-

пяткога стаўлення да гісторыі, якое дэманструе выдавецтва “Кавалер Паблішэрс”, дзе выходзіць серыя.

Першая кніга з яе ў аўтарстве Уладзіміра Ягоўдзіка была прысвечана сімвалам Беларусі — Крыжы Ефрасіні Полацкай, “Бібліі” Францішка Скарыны, Слуцкім паясам, Нясвіжскаму замку, Статуту Вялікага княства Літоўскага.

## АДКРЫЙ “СЕМ ЦУДАЎ БЕЛАРУСІ”

Анатоль Бутэвіч у першай сваёй кнізе “У гасцях у вечнасці” з названай серыі звярнуўся да гісторыі Мірскага замка, Брэсцкай крэпасці, летапіснай Нямігі. І паказаў, здавалася б, вядомыя падзеі і месцы ў новым ракурсе. Мала хто ведаў, што Мір калісьці быў ледзь не цыганскай сталіцай на Беларусі. А камянецкая Бялая вежа першапачаткова мела зусім не той колер, што зараз. І справа не толькі ў знаходках новых гістарычных фактаў, што само па сабе вельмі важна. Прадстаўленая серыя мае экспрэсіўную афарбоўку, той самы рамантызм даўніны, які, як вядома, робіць гісторыю запамінальнай, а яе герояў дарагімі, бо яны выклікаюць чалавечыя пачуцці.

А калі кнігі аздоблены добрымі ілюстрацыямі, яны робяцца яшчэ больш каштоўнымі. Павел Татарнікаў, якому 31 год, — акадэмік графікі Беларускай грамадскай акадэміі выяўленчага мастацтва. Ягонай выніковай работай у Беларускай акадэміі мастацтваў сталі ілюстрацыі да рамана Уладзіміра Караткевіча “Хрыстос прыямліўся ў Гародні”. Ягоныя працы маюць шмат узнагарод, у прыватнасці, адну з вышэйшых у галіне кніжнай ілюстрацыі



“Залатыя яблык” Міжнароднага біенале ВІВ-2001 у Браціславе. Ілюстрацыі Паўла Татарнікава экспанаваліся ў музеях многіх краін. Галоўная адметнасць прац мастака — глыбокі гістарызм, рамантызм і сапраўды высокая мастацкая якасць. Тое ж можна сказаць і пра серыю “Сем цудаў Беларусі”, якая ў стане зацікавіць як маленькага, так і дасведчанага чытача.

Алена СПАСЮК.

уражанні

## ПАЭТЫЧНЫ ВОДАР

На філалагічным факультэце БДУ адбылася літаратурна-музычная кампазіцыя “Дзень паэзіі”. Арганізатарамі мерапрыемства выступілі саюз жанчын БДУ.

“Дзень паэзіі” распачалі студэнты: загучалі вершы і песні — свае і мэтраў. Адрэзку стала зразумела: мерапрыемства прысвечана жанчыне і каханню. Перад гледачамі разгарнулася “каханне ў асобах”: тэатральныя сцэнікі-прызнанні Тацыяны і Анегіна, гарбуна з Натэрэяма і прыгажуні-цыганкі і іншых вядомых нам закаханых.

Акрамя студэнтаў, удзел у мерапрыемстве прыняла і “творчая

майстэрня”: Р.Алехна, І.Сапунова, З.Белы і іншыя артысты.

Столькі слоў каханьня, што прагучалі на “Дні паэзіі”, не маглі не крануць. І мне, як гледачу, захацелася, каб шчырыя словы каханьня гучалі і па-за межамі сцэнных залы, каб мужчыны дазвалялі сабе забываць гэтыя словы толькі на сцэне, і ніколі — у жыцці.

Настасся САМУСЕНКА.

галерэя “брама”

## ТРЫ ФОРМУЛЫ МАСТАЦТВА

У Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва — сапраўднае свята разнастайнасці, сучаснасці, талентаў. У вялікай зале адкрылася выстава “Формула”. Яна прадстаўляе цудоўную тройцу з Віцебска.

Генадзь Фалей — вядомы мастак габелена, пры гэтым ён адшукваў магчымасць надаць французскаму па паходжанні віды мастацтва асобую, нацыянальную адметнасць. Ён замест звыклых воўны выкарыстоўвае лён у розных яго праявах: ад ніткі да кавалачкаў тканіны. А багацце яго каляровых адценняў ад белага да карычневага, высакародная стрыманасць фактур вартыя самых лепшых музейных залаў. Ляняныя габелены Генадзя нядоўга ўтрымаліся на родных сценах. Яны выйшлі ў прастору. І тут асабліва моцна стала

адчувацца глыбокае, багатае прасторавае мысленне аўтара, яго абсалютная пластычная свабода, не традыцыйнае разуменне і выкарыстанне традыцыйнага матэрыялу.

Матывы адвечных катэгорый часу, жыцця і г.д. асабліва натуральна кладыцца ў незвычайныя, вытанчаныя, лёгка празрыстыя і адначасова манументальныя кампазіцыі. Іх архітэктоніка, дынамізм, пачуццёвы меры не могуць не ўразіць. Генадзь прадстаўляе віцебскую школу мастацкага тэкстылю, якую ўжо не адно дзесяцігоддзе фарміруе Віцебскі тэхна-

гічны інстытут. Сёлетняя выстава, у прыватнасці, — новы перыяд творчасці мастака, у якім на змену стыхій пачуццяў прыходзіць логіка інтэлектуальнага мастацтва.

Антаніна Фалей, якая і яе муж Генадзь, з Баранавіч. Яны разам пачыналі ў студыі Д.Цырліна, скончылі Віцебскі тэхналагічны, дзе Антаніна цяпер выкладае. Яна працуе з колерам у акварэлях, пастэлях, у розных складаных фактурах сама-робных паверхняў з паперы, тканін і г.д. Чыстыя колеры, геаметрычныя кампазіцыі дазваляюць глядзець на іх доўга і атрымліваць асалоду.

Аляксандр Фалей жыве ў Баранавічах, а мастацтва яго — у розных краінах свету. Ён працуе ў абстрактным жывапісе, які экспануецца ў прэстыжных галерэях Па-

рыжа і Нью-Йорка, нярэдка там і застаецца. У яго экспрэсіўнай манеры пісьма пануе гармонія кантрастаў.

У малой зале музея выстава “Парк”. Аўтар яе Віталь Трафімаў — любімы студэнт знакамітага сцэнографу Барыса Герлавана — сёння амаль што гошч Мінска. Нават прэс-рэліз для яго сённяшняй выставы напісаны маскоўскім мастацтвазнаўцам. Большасць часу цяпер ён працуе ў Маскве з расійскімі рэжысэрамі тэатра і кіно. Ажыццяўляе свой галоўны прафесійны накірунак мастака тэатра, кіно і тэлебачання.

Але і станковыя малюнак і жывапіс ён з маленства не абыходзіў бокам. Яшчэ ў дзяцінстве ўдзельнічаў у розных выставах, у тым ліку міжнародных: у Афінах, Любліне і г.д. У студэнцкія гады актыўна браў удзел ва ўсіх значных беларускіх

рэспубліканскіх выставах, асабліва маладзёжных і наватарскіх. Сёлетняя выстава “Парк” — асацыяцый, успаміны, падаецца, больш з дзяцінства. З’явы, людзі, прадметы ператварыліся ўжо ў знакі, якія павольна рухаюцца ў цёплай прасторы мінулага. Агульная гама пераважна чырвоных фонаў не надзікучвае, таму што ў кожным палатне з’яўляецца свая цікавая гульня рознакаляровых сімвалаў. Дарэчы, тэатральнасць мыслення мастака ўсё ператварае ў гульню, у своеасаблівы жывапісны тэатр узвышанай умоўнасці, але пры гэтым не абсурду, а ўспамінаў... быццам бы для кожнага гледача асабіста. Жывапісная культура ў Трафімава спалучаецца з агульнай культурай падачы кожнага твора і выставы цалкам.

Ларыса ФІНКЕЛЬШТЭЙН.



Хрэсны ход па вуліцах тысячагадовага Віцебска. Старажытная Віцебская епархія, заснаваная ў 1563 годзе, адраджана 10-год таму.

## АД «НЕЎПІВАЕМАЙ ЧАШЫ» НЕШТА СВЕТЛАЕ ЗЫХОДЗІЦЬ У ДУШУ...

Цяпер многія з Мінска едуць у вясковы храм Нараджэння Прасвятой Багародзіцы ў вёсцы Грэск Слуцкага раёна, каб пакланіцца міратачывай копій вядомай іконы «Неўпываемая Чаша». А прывезла гэты цудадзейны абраз сюды з серпухаўскага Высоцкага мужчынскага манастыра мясцовая жыхарка Алена Чэравака.

Набыла яна копію ў памяць аб паломніцкай паездцы ў манастыр і, пакідаючы яго, прылажыла сваю пакупку да арыгінала. Праз некаторы час на іконе пачалі з'яўляцца празрыстыя кропелькі пахучай вадкасці — міра. Тады жанчына і вырашыла перадаць абраз Багародзіцы ў вясковы храм, каб вылечваліся з яго дапамогай людзі... У адзін з выхадных дзён вырашыла з'ездзіць у вёску Грэск і мая суседка.

— Мой муж, сама ведаеш, злоўжывае спіртным, — заявіла жанчына з парога. — І кадзіравалі яго не раз, і лекамі, іголкамі лячылі — нічога не дзейнічае. Вось я і вырашыла: павяжу яго да цудадзейнай іконы, а раптам дапаможа... Калі хочаш, паедзем з намі.

На жаль, скласці кампанію ў той дзень сваім суседзям я не змогла. Пажадала ім добрай дарогі, але ўвесь дзень за неадкладнымі справамі думала пра іх. Увечары адшукала на кніжнай паліцы апошні рускага пісьменніка Івана Шмялёва «Неўпываемая Чаша». Кніга адразу пасля выхаду ў свет атрымала сусветную вядомасць.

У ёй адзначаецца, што ясны лік Багародзіцы дапамагаў народу ў хваробах і маркоце, у журбе і смутку. Асабліва любілі ў акрузе ікону за збаўленне ад п'янства, за

надзею ў сэрцы. Ёсць у аповесці і радкі аб серпухаўскім Высоцкім мужчынскім манастыры, дзе і да гэтага часу знаходзіцца святыня: «Вось ужо больш за паўвека цягнуцца па лясных дарогах да манастыра сялянскія падводы. За сотні вёрст вязуць сюды змучаныя бабы сваіх блізкіх — звар'яцелых, з дзікімі галасамі і зварыным воблікам мужыкоў.

Дапамагае ікона ад п'янства. Глядзяць страціўшыя чалавечы выгляд на лік шалёнымі вачыма, не разумеюць, хто гэта з Залатой Чашай ясна і радасна пазірае на іх, прываблівае да сябе, — і заціхаюць. А калі нясуць Яе ціхіх дзяўчаты ў белых хусцінках за «прасольнай» і спяваюць радаснымі галасамі «радуйся, Чаша Неўпываемая!», падаюць на брудную зямлю тысячы хворых душою. Запаленыя вочы дзіка глядзяць на светлы лік і крычаць падказанае: «Заракаюся!»

Што ж змянілася за мінулае стагоддзе? На жаль, нічога! У адным толькі Мінску на ўліку ў гарадскім наркалагічным дыспансеры знаходзіцца 33 тысячы алкаголікаў, з іх 4 тысячы жанчыны і падлеткі. Патрэбна дапамога. Але дзе ж яе шукаць? Медвыцвярзнікі закрылі. У горадзе працуе камісія па барацьбе з п'ян-

ствам. Чула я і пра групы ананімных алкаголікаў, створаныя пры мінскім Цэнтры даверу «Надзея і вылечванне» пад кіраўніцтвам Станіслава Каўрова.

Цяпер не толькі ў Мінску — ва ўсіх вялікіх і малых беларускіх гарадах і вёсках можна набыць нават на вуліцах маленькую ў пластыкавай упакоўцы іконку «Неўпываемая Чаша» з надпісам: «Спаси и сохрани!» Каштуе іконка не даражэй за шклянку віна. Цяжка зрабіць выбар чалавеку, які п'е, але многія яго робяць. Магчыма, гэта і ёсць першы крок да вылечвання?

Ніхто не выратуе алкаголіка, калі ён сам не захоча. Толькі ў Мінску штодзённа прадаецца 10 тысяч скрынёў лікёра-гарэлачнага зеля і 8 тысяч скрынёў віна.

А свайго суседа, які з'ездзіў на паклон да міратачывай іконы ў слуцкую вёску Грэск, я ўжо каторы дзень бачу цвярозым. Нават знешне змяніўся мужык, гавораць, на працу ўладкаваўся. І ў жонкі яго на твары з'явіўся іншы выраз, і вочы свеціцца. Забегла да мяне і расказвае, што раскрывае муж вечарамі складзены «Неўпываемая Чаша», углядаецца Багародзіцы ў вочы. І... застаецца дома з жонкаю і дзецьмі, а раней прападаў з сябрамі ў нейкай забягалаўцы. Значыць, і праўда, як пісаў Іван Шмялёў, ад «Неўпываемай Чашы» нешта светлае зыходзіць у душу.

Тацяна ХРАПІНА.

### ЗДАРЭННІ

#### ВАНДАЛЫ РОБЯЦЬ НАПАД НА ЦАРКВУ

Ужо другі раз невядомыя зрабілі спробу абраваць царкву, якая знаходзіцца на Рандойскіх могілках у Гомелі.

Першы раз яны прабілі сцяну будынка і забралі ўсё, што трапіла пад руку. А гэтымі днямі, каб залезці ў царкву, пусцілі ў ход... металічны вырваны магільны крыж. Аднак справу да канца не давалі: відаць, нехта напалохаў іх. Міліцыі пакуль

што не ўдаецца натрапіць на след вандалаў, таму святары вымушаны забіраць на ноч дадому ўсё царкоўнае начинне, а раніцай зноў прывозіць яго.

#### ПАЖАРУ ХРАМЕ БОЖЫМ

У касцёле вёскі Сурвішкі Іўеўскага раёна ў выніку пажару пашкоджаны абклады сцены і рэчы, што знаходзіліся ў храме. Мяркуюцца, што агонь узнік з-за кароткага замыкання электраправодкі.

## УРАЧЫСТЫЯ БОГАСЛУЖЭННІ Ў НАВАГРУДКУ

Сёлета ў пачатку мая па благаслаўленні Праасвяшчэннага Гурья, епіскапа Навагрудскага і Лідскага, у старажытны Навагрудак манахамі Свята-Успенскага Жывоўскага манастыра былі дастаўлены цудатворныя святыні: цудатворныя крватачывы абраз Ісуса Хрыста, цудатворная міратачывая ікона Свяціцеля Мікалая Мір-Лікійскага Цудатворцы.

Цудоўная сонечная раніца. З 9 да 10 гадзін у гэты дзень па ўзгадненні з мясцовымі ўладамі быў арганізаваны хрэсны ход па вуліцы Савецкай да Свята-Нікольскага кафедральнага сабора на цэнтральнай плошчы горада, дзе знаходзіліся святыні з 10.00 да 21.00 гадзіны вечара.

Цудоўным святыням мелі магчымаць пакланіцца ўсе прысутныя вернікі, якія сабраліся на масавае духоўнае мерапрыемства.

10 гадзін раніцы. У саборы пачынаецца Боская літургія з удзелам епіскапа Гурья.

У час знаходжання святынь у саборы праводзіліся ўрачыстыя богаслужэнні, у якіх прымалі ўдзел свяшчэннаслужыцелі з Навагрудка, Карэліцкага, Іўеўскага і суседніх раёнаў.

У другой палове дня высокая госці наведальні Лаўрышаўскі манастыр, дзе ўладыка Гурый прывёў малебен.

Нягледзячы на тое, што ў другой палове дня сапсавалася надвор'е, аж да позняга вечара стаяла вялікая чарга вернікаў, каб пакланіцца цудатворным святыням.

У гэты святочны дзень каля навагрудскага Свята-Нікольскага сабора было вельмі шматлюдна. Сюды з'ехаліся не толькі вернікі старажытнай Навагрудчыны, але і шмат гасцей з іншых раёнаў і гарадоў.

Яўген ЛАПЦЕЎ.

## ПРАВАСЛАЎНАЕ СВЯТА Ў РЫЗЕ

Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны «Прамень» 27 красавіка правяло велікодную вечарыну.

Шмат сабралася людзей розных пакаленняў. Прысутнічалі і афіцыйныя асобы: пасол Беларусі ў Латвіі Вадзім Ламкоў і прадстаўнік Дэпартаменту нацыянальнасцей Міністэрства па справах інтэграцыі грамадства Латвіі Айна Балашка.

Усім было вельмі прыемна, што радасць велікоднага свята з намі раздзяліў бацюшка Вадзім з Кафедральнага прыватнага сабора. Старшыня таварыства «Прамень» Валянціна Піскунова падтрымала новую традыцыю шчырымі пажаданнямі: «Няхай Вялік-

дзень будзе ў кожнага з вас. Няхай ён прынясе сілу і натхненне на вялікую працу. Няхай радуецца сэрца кожнага і душа кожнага ззяе светлай верай, надзеяй і любоўю, якія вы зможаце захоўваць і перадаваць іншым!»

Потым ансамбль «Надзея» даў абрадавы канцэрт, у якім гучалі царкоўныя песні. А ўвогуле на працягу чатырох гадзін госці мелі магчымаць паслухаць і ўбачыць сапістаў латвійскай оперы Тамару Клімко і эстонскай оперы Алега Арлова, Ганну Крупскую з Міжнароднага шалепінскага цэнтру ў Рызе.

Вечарына прайшла ўрачыста, радасны настрой ад сустрэчы захаваўся надоўга.

С.СМІРНОВА, сябра рады.

## У КІШЫНЁЎ ПАЕДУЦЬ ВІДАТНЫЯ ЗВАНЫ

На мінскім прадпрыемстве «Выдатнае ліццё» падабралі званы для Першага міжнароднага конкурсу званароў, які пройдзе ў Кішыніёве 6-7 чэрвеня.

Гэты ўнікальны, высокапрафесійны калектыў звоналіцейшчыкаў быў выбраны з пятнаццаці аналагічных прадпрыемстваў для стварэння званіцы з дванаццаці рознавялікіх званоў.

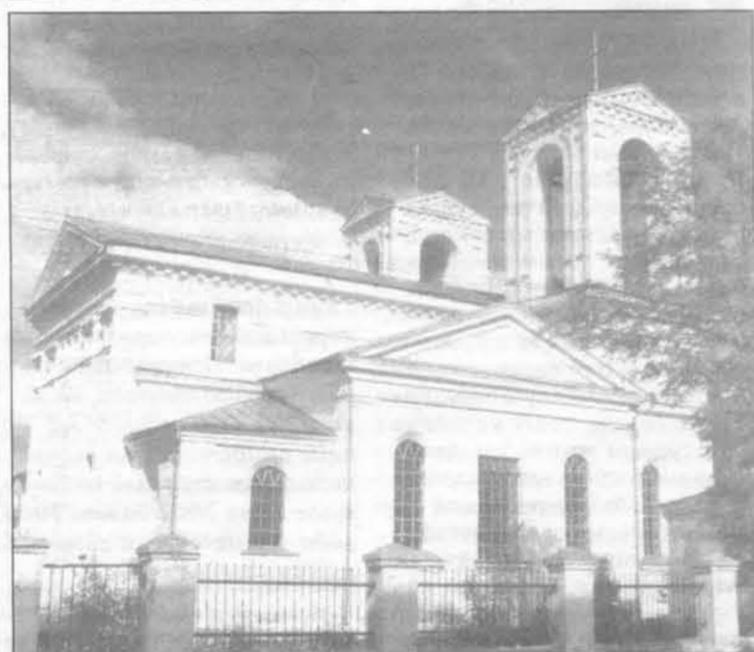
Вытанчаныя музычныя галасы новых званоў хутка пачуюць удзельнікі Першага міжнароднага конкурсу званароў больш чым пятнаццаці краін свету, сярод якіх будуць прадстаўнікі Аме-

рыкі, Германія, Манголія, Бельгія, Іерусаліма...

Ад Беларусі на прэстыжны кішынёўскі конкурс паедуць вядомыя званары: віцэблянін Дзмітрый Гаранскі і мінчанін Багдан Бярозкін. Адрывіцца ў Кішыніёў, але ў якасці члена камісіі і былы дырэктар Мінскай школы званароў, музыкант Аляксандр Маліноўскі.

Тацяна КУВАРЫНА.

### ХРАМЫ БЕЛАРУСІ



Касцёл святога Казіміра ў Лепелі.

### САЙТ ГРОДЗЕНСКОЙ ЕПАРХІІ

Па ініцыятыве ўладыкі Арцемія — епіскапа Гродзенскай прыватнага сабора — адкрыты сайт гэтай прыватнага сабора канфесіі ў Інтэрнэце.

Распрацоўкай праекта займаецца свяшчэннік Іаан Вялісейчык. Аднаўленне матэрыялаў будзе ажыццяўляцца раз у тыдзень. Асновай будуць артыкулы, надрукаваныя ў газеце «Гродненские епархиальные ведомости».

### АСВЯЧЭННЕ Ў ВІЦЕБСКУ

У кафедральным касцёле святой Барбары ў Віцебску біскуп Уладзіслаў Блін, ардынарый Віцебскага дыяцэзіі, асвяціў чатырох новых дыяканаў.

На ўрачыстасці прысутнічалі госці з іншых дыяцэзіяў, а таксама з ЗША і Польшчы. Богаслужэнне адкрыў народны хор імя Генадзя Цітовіча пад кіраўніцтвам Міхаіла Дрынеўскага, які выканаў велікодную песню.

## стасункі

Пачынаючы з 90-х гадоў мінулага стагоддзя, харавое мастацтва становіцца адным са сродкаў ажыццяўлення культурных сувязей з беларусамі замежжа. Але, на жаль, сёння гэтыя кантакты паціху звужаюцца. Прычыны тут розныя: фінансавыя цяжкасці і амаль поўная адсутнасць спонсарскай дапамогі, недахоп энергічных людзей, здольных арганізаваць канцэртныя паездкі. Да таго ж, каб адпавядаць патрабаванням часу, неабходна падымаць выканальніцкую культуру хароў, што патрабуе змены рэпертуарных арыентаў. Апошняя праблема ўяўляе сабой замкнёнае кола — беларускія кампазітары амаль не пішуць для хору з прычыны таго, што іх творы могуць застацца незапатрабаванымі, а харам не хапае нацыянальнага рэпертуару.



## ЧЫСТЫЯ ГАЛАСЫ “АРЫЕНТЫ”

І ўсё ж, нягледзячы на ўсе складанасці, у Беларусі сёння ёсць даволі цікавыя харавыя калектывы, якія вызначаюцца яркай нацыянальнай накіраванасцю. Саюз іх — камерны хор “Арыента” Дома творчасці дзяцей і моладзі “Ранак” Маскоўскага раёна Мінска. Гэты маленькі аматарскі калектыў можна сме-ла аднесці да найбольш своеасаблівых хароў краіны. У “Арыенты” светлы і высокі вакальны гук, які стварае ўражанне звону (пачынаеш разумець тэрмін “звонкія галасы”, уведзены ў практыку вялікім кампазітарам М.Глінкам, беларусам па паходжанні), даволі дакладны строй; складаны і разнастайны рэпертуар, дзе перавага аддаецца сучасным творам беларускіх аўтараў, а наяўнасць вялікай колькасці свежых ідэй і нязвыклых элементаў гучнасці прымусіла з павагай аднесціся да працы ма-

ладага калектыву. Широка прадстаўлены ў рэпертуары “Арыенты” беларускія народныя песні, выкананне якіх пранізана эмацыянальнасцю і натхнёнасцю. Трэба адзначыць, што такі высокі ўзровень выканальніцкай культуры даволі рэдка назіраецца ў аматарскіх калектывах, дзе некаторыя з харыстаў ледзь знаёмыя з нотнай граматай. Нягледзячы на кароткі тэрмін існавання, хор неаднаразова прымаў удзел у перадачах Беларускага радыё, дэманстраваў сваю творчасць як у Беларусі, так і ў Польшчы, Германіі, Швейцарыі.

У апошні час адбыліся паездкі хору ў Літву і Польшчу. Час знаходжання ў Вільні вырашана было прысвяціць не толькі знаёмству з гістарычнымі помнікамі былой беларускай сталіцы, але і наведваць знакамітую беларускую гімназію.

Добразвучлівы дырэктар

гімназіі Галіна Сівалава азнаёміла ўдзельнікаў хору з сённяшнім жыццём навучальнай установы. Сустрэчы з выкладчыкамі і навучэнцамі былі ўспрыняты з зацікаўленасцю — большасць дзяўчат з “Арыента” марыць аб педагагічным лёсе. Гімназія здзівіла незвычайнай атмасферай элітнай еўрапейскай навучальнай установы.

Па просьбе гаспадароў адбыўся канцэрт, на якім у выкананні “Арыента” прагучалі творы беларускіх аўтараў, беларускія народныя песні. Ну а далей — шчырыя словы падзякі, абмен падарункамі, новыя запрашэнні...

Потым “Арыента” накіравалася ў Шаўляй, куды хор быў запрошаны кіраўніком вядомага ў Літве хору хлопчыкаў “Дагілеліс” Рэмігіюсам Адамайцісам. У планах калектыву было правядзенне майстар-класа, сустрэчы з літоўскімі хормайстрамі, канцэрт у памяшканні гарадской мастацкай галерэі, якая выкарыстоўваецца Шаўляйскай філармоніяй у якасці канцэртнай залы. Выхаваныя на традыцыях высокай харавой культуры, звычайна эмацыянальна стрыма-

ныя, літоўскія слухачы стоячы апладзіравалі “Арыенте”, доўга не адпускалі дзяўчат, засыпалі шматлікімі пытаннямі, словамі ўдзячнасці, прапанавалі кантакты.

Паездка ў Польшчу адбылася ў межах фестывалю беларускай песні, які штогод праходзіць на Беласточчыне. На канцэртах, што адбыліся ў Гайнаўцы і яе наваколлі, жыхары рэгіёна мелі магчымасць пазнаёміцца з песеннымі шэдэўрамі са спадчыны таленавітага беларускага хормайстра і фалькларыста Рыгора Шырмы. Апрацаваныя лепшымі кампазітарамі Беларусі і замежжа з дапамогай дакладных і лаканічных мастацкіх сродкаў, якія паглыбляюць сэнс, гэтыя песні пераадоўваюць статыку гістарычнага помніка і падымаюцца да вяршынь сусветнай музычнай культуры. Трэба адзначыць, што доўгі час пасля Рыгора Шырмы ніхто не спрабаваў спяваць народныя песні ў акадэмічным гучанні на працягу цэлага канцэрта. Але ж, дзякуй Богу, атрымалася! Слухачы, якія добра знаёмыя з харавым мастацтвам (у Гайнаўцы штогод праводзіцца фестываль праваслаўных песнапенняў), параўноўвалі “Арыенту” з лепшымі харамі-пераможцамі, пыталіся, адкуль узяліся такія моцныя і прыгожыя галасы, якім чынам удалося далучыць моладзь да гэтага спецыфічнага віду нацыянальнага мастацтва. Гэтыя пытанні, а таксама пажаданні далейшых сустрэч сведчаць аб тым, што галоўная мэта паездкі, якая была бліскуча арганізавана рэферэнтам Гайнаўскага музея беларускай культуры Наталляй Герасімяк, была выканана. Шчырае дзякуй ёй і ўсім жыхарам Беласточчыны за добразвучлівы прыём, за радасць сустрэчы.

Віктар ГУЛЯЕЎ,  
старшы выкладчык  
БДПУ імя М.Танка.

## прэзентацыі

Звернем увагу на тры культурныя імпрэзы аднаго дня, 12 мая, на якіх выявілася плённае культурнае ўзаемадзеянне розных краін.

**НОВАЕ АСЭНСАВАННЕ КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ**  
**Прафесар Яцэк Пурхля, дырэктар Міжнароднага цэнтра культуры ў Кракаве, у Беларусь прыехаў упершыню. І тым не менш, ён добра арыентаваўся ў нашай рэальнасці: гаварыў пра Нясвіжскі і Мірскі замкі, пра архітэктурную самабытнасць забудовы праспекта Ф.Скарыны ў Мінску, без перакладчыка пачынаў разумець беларускую мову.**

Я.Пурхля, аўтар многіх кніг па гісторыі гарадоў, старшыня Савета па справах аховы помнікаў архітэктуры пры міністры культуры Польшчы, сустрэўся ў Польшкім інстытуце ў Мінску з навукоўцамі, дзеячамі культуры, журналістамі. Госця прадставіў прысутным дырэктар інстытута Цэзары Карпінскі. Сваё выступленне Я.Пурхля пачаў з канстатацыі таго відавочнага факта, што беларусы і паліякі, з’яўляючыся суседзямі, павінны больш увагі ўдзяляць культурным кантактам, ахове супольнай спадчыны (Common Heritage). Затым перайшоў да абгрунтавання новай філасофскай канцэпцыі гэтай спадчыны. Раней лічылася, што ахова помнікаў — гэта клопат толькі дзяржавы. Але ў новай рэчаіснасці з’явіліся новыя, прыватныя

карыстальнікі помнікаў. Гэта спарадзіла новыя сістэмы функцыянавання, калі ўладальнік пад апекай (наглядам) дзяржавы бярэ на сябе адказнасць за захаванне спадчыны, выкарыстанне яе не толькі ва ўласных, але і гарадскіх, рэгіянальных інтарэсах (напрыклад, для развіцця турызму). Узмацняецца камерцыялізацыя культурнай спадчыны, што мае і станоўчыя, і адмоўныя бакі.

Другі аспект — гэта “пашырэнне поля аховы культурнай спадчыны”. Яно сёння распаўсюдзілася і на помнікі XX стагоддзя.

У дыскусіі прынялі ўдзел мастацтвазнаўца Вадзім Салееў, картограф Леў Казлоў, старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп і іншыя.

**КАТАЛОГ СТАРАДАЎНІХ ПАРТРЭТАЎ**  
**У Музеі гісторыі і культуры Беларусі адбылася прэзентацыя каталога “Гістарычны партрэт Вялікага княства Літоўскага XVI-XVIII стагоддзяў”, у якім прадставлены творы, што дэманстраваліся на выставе з мая 2002 да мая 2003 года. Яе аглядзела звыш 16 тысяч наведвальнікаў.**

Як гаварылі выступоўцы, партрэты дзеячаў ВКЛ сведчаць не толькі пра высокі ўзровень тага-

часнага мастацтва, але і пра непадзельнасць беларускай і літоўскай культурнай спадчыны часоў княства. Бо і сапраўды: як падзяліць Радзівілаў і Сапегаў, прадстаўнікоў іншых знакамітых родаў, што паўстаюць, бы жывыя, на палотнах. ВКЛ было поліэтнічнай, полканфесійнай і полікультурнай дзяржавай. І таму сёння гэтая спадчына павінна не падзяляць суседнія народы, а садзейнічаць іх узаемаразуменню.

Аўтару гэтых радкоў давалося сказаць слова ад імя Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў і расказаць пра беларуска-літоўскія культурныя павязі, выказаць падзяку віцэ-прэзідэнту асацыяцыі Моніцы Банкоўскай (Швейцарыя), якая побач з Польшкім інстытутам і Фондам фундаментальных даследаванняў матэрыяльна падтрымала выданне.

Для рэпрадукавання ў газеце “Голас Радзімы” выбар паў на партрэт Льва Сапегі, аднаго з най-



больш значных дзеячаў ВКЛ (гэтай выявай і адкрываецца каталог) і Вялікага гетмана літоўскага Канстанціна Астрожскага.

### З ДАПАМОГАЙ НЯМЕЦКАГА ФОНДУ

А вечарам таго ж дня ў Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі адбылася прэзентацыя кнігі “Палітычныя партыі Беларусі — неабходная частка грамадскай супольнасці”. Выйшла яна на сродкі Прадстаўніцтва фонду імя Фрыдрыху Эберта ў Беларусі. Ад імя гэтага фонду спадар Гельмут Курт прывітаў прысутных, падкрэсліў, што выданне найперш ставіць перад сабой інфармацыйныя мэты. Усе партыі паказаны ў ім (прынамсі, ставілася такая мэта) з аднолькавай ступенню аб’ектыўнасці. Найпершай задачай фонду, прадстаўленага ў больш чым 100 краінах, з’яўляецца адукацыйная работа.

Адам МАЛЬДЗІС.

## зваротная сувязь

РАСІЯ. КОМІ

**НАМЕЧАНА ПРАГРАМА ДЗЕЯННЯЎ**  
**Украсавіку ў Сьвятыйкаркі прайшла другая справаздачна-выбарчая канферэнцыя НКА “Беларусь” у РК. Дэлегаты падвялі вынікі зробленага, пачулі пажаданні актывістаў і гасцей, намецілі задачы на будучы тэрмін, выбралі новы кіруючы састаў аўтаноміі. Дакладней, у стары састаў дабавілі двух членаў, бо актыві дзьяспары значна пашырыўся і склалае больш за 800 чалавек. Адзін з новых членаў савета — намеснік кіраўніка МА “Горад Сьвятыйкар” на будаўніцтву Міхаіл Андрончык. Старшыней Савета аўтаноміі зноў выбраны Аркадзь Крупенька.**

У рабоце канферэнцыі прымалі ўдзел міністр культуры і нацыянальнай палітыкі Марыя Кузьбожава, прадстаўнік федэральнай аўтаноміі (Масква) Юрый Волчак і супрацоўнік Пасольства Беларусі ў РФ Юрый Суханосік.

— Пра добрыя справы беларусаў у Комі шмат чуў, але рэчаіснасць пераўзыхла мае чаканні, — сказаў Юрый Суханосік перад адлётам у Маскву. — Работу іншых аўтаномій і зямляцтваў цяпер давядзецца міжволі параўноўваць, азіраючыся на ваху.

Вось такая ацэнка! Яна не адзіная. Напярэдадні канферэнцыі ў офіс аўтаноміі з Мінска паступіла пісьмо з Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Беларусі за подпісам намесніка старшыні У.Ламекі. У ім адзначана: “Прыемна ўсведамляць, што прадстаўнікі аўтаноміі, якая па праву лічыцца адной з лепшых беларускіх арганізацый у РФ, справай даказвае сваю любоў да Беларусі, сваю адданасць ідэі беларуска-расійскага адзінства, актыўна працуюць на інтэграцыю і з гонарам прадстаўляюць Беларусь у Рэспубліцы Комі...”

Хто не парадзецца такой высокай ацэнцы?!

Варта дадаць, што дэлегатаў і гасцей уразіла справаздачна зробленым, новай канцэртнай праграма ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці, а таксама выступленне ансамбля “Ухцінскі сувенір”, у саставе якога шмат беларусаў (мастацкі кіраўнік Славаміра Собалева). Дарэчы, перад сьвятыйкарцамі гэты калектыў выступіў па сваёй ініцыятыве ўжо двойчы. С.Собалевай на канферэнцыі была ўручана Ганаровая грамата Міністэрства культуры і нацыянальнай палітыкі РК.

Мітрафан КУРАЧКІН.

КІРГІЗІЯ

**ВЕТЭРАНАЎ НЕ ЗАБЫВАЮЦЬ**  
**Мы, пенсіянеры-беларусы з Рэспублікі Кіргізія, выказваем шчырую ўдзячнасць кіраўніку грамадскага аб’яднання беларусаў “Світанак” Аляксандру Шуту, што і сёлета ён нас не забыў і не толькі павішаваў з Днём Перамогі, але і перадаў кожнаму прадуктовы набор.**

Грамадскае аб’яднанне беларусаў у Кіргізкай Рэспубліцы створана 20-га студзеня 1993 года. Яго кіраўніком і быў абраны А.Шут. З таго часу ён пастаянна аказвае ўсім ветэранам дапамогу без сабістай нашай просьбы.

Акрамя гэтага, многім аказваецца яшчэ і адрасная дапамога пры жыццёвых складанасцях.

Уся гэтая дапамога выдзяляецца за кошт даходаў таго прадпрыемства, якім кіруе сам Аляксандр Сяргеевіч. Дзякуй яму.

Ад імя ўсіх нашых пенсіянераў  
А.САМАРДАК.

## навіны з архіва

Архіўная знаходка — заўсёды радасць адкрыцця. На тое ж яна і знаходка. А ўжо большая ці меншая — залежыць ад удачы даследчыка, які, нібыта той на сёння амаль міфічны золаташукальнік даўняга часу, старанна перасыпае-перамывае-пералапачвае горы заўважнаснага пяску, сярод якога раз-пораз мільгацця зваблівя бліскучыя крупінкі каштоўнага металу, даючы стымул і імгэт на далейшы пошук, і раптам — о, шчаслівае імгненне удачы! — трапляецца важкі самародак...

Падобная нечаканая ўдача-знаходка напалак на ястоўнага ўкраінскага "даследчыка-золаташукальніка", прафесара Кіева-Магілянскай акадэміі Юрыя Мыцыка. Паміж мной і ім існуе актыўная перапіска-ліставанне. І я, за што Юрыю Аляксандравічу выказваю сардэчную ўдзячнасць, знаходжуся ў курсе ўсіх яго радасцей, клопатаў і праблем як чыста чалавечых, так і святарскіх (ён протаіерэй Украінскай праваслаўнай аўтакефальнай царквы Кіеўскага патрыярхата) і, зразумела, даследчыцкіх, у тым ліку і архіўна-пошукавых. На гэты раз, як падаецца, ён мяне абрадаваў унікальнай архіўнай знаходкай. Бо яна цікавая не толькі сама па сабе, а ў кантэксце ўсяго роду князёў Радзівілаў, пакуль што, мяркую, у гісторыі Беларусі па-належамаму не ацэнена. Хоць бы на такім узроўні, як мы ацанілі "валадароў" Вялікага княства Літоўскага — вялікіх князёў, пачынаючы ад Міндоўга, юбілей каранавання якога на каралі сёле-

та шырока адзначаецца ў першасталіцы нашай колісь магутнай дзяржавы, старажытным Наварудку.

Так сталася, што ані велікакняжацкай, а тым больш каралеўскай кароны князі Радзівілы не атрымалі. Бо так склаліся абставіны, так распарадзілася яе вялікасць гісторыя. Але, незалежна ад гэтага, у гісторыі Беларусі Радзівілы адыгралі незвычайную ролю як асобы першаступеннага значэння, якія на працягу стагоддзяў актыўна ўплывалі на лёс Бацькаўшчыны, імкнучыся ў прыдатных магчымасцях адрадыць яе колішнюю славу, якая ні ў адной дзяржаве не можа існаваць без сапраўднай незалежнасці, што мае на ўвазе сваю, з улікам уласных інтарэсаў, унутраную і знешнюю палітыку. Радзівілам давялося валадарыць у час, калі Вялікае княства Літоўскае ў многім страціла праз паяднанне з Польшчай сваю незалежнасць, а абедзве, усходняя і заходняя дзяржавы-суседкі, умацаваліся на столькі, што іх, як колісь, нельга было ўжо перамагчы войскамі Вялікага княства ў адкрытым змаганні. Таму і даводзілася жыць у "змышаным шлюбце", хітраваць і лавіраваць ці шукаць новых саюзнікаў, як, скажам, у час вайны Швецыі з Расіяй. Але магутнасць, як і незалежная дзяржаўнасць Вялікага княства Літоўскага, так і не былі адноўлены...

І ўсё ж надвычай актуальным застаецца пытанне: дык хто ж быў для Беларусі князі Радзівілы? Не проста самі па сабе, як найба-

гаты ў Еўропе магнэцкі род, але і як людзі дзяржаўныя з улікам нават сённяшняга самавызначэння і выбару Беларусі, у тым ліку і станаўлення нацыянальнай беларускай ідэі...

Бадай, і дасюль лічыцца, прынамсі пераважае меркаванне, што з усіх Радзівілаў, скажам так, свядомай беларускай была адна княгіня Магдалена Радзівіл, якая фундавала выданне "Нашай нівы" і ўвогуле фінансавала, а не толькі маральна, на словах падтрымлівала ўвесь нацыянальны рух на пачатку мінулага стагоддзя. І то, толькі дзякуючы апошнім публікацыям, мы пераканаліся ў цэласнасці асобы княгіні, бо ці ж невядома, што за савецкім часам, калі і згадвалася яе імя ў сувязі з "Нашай нівай", дык яе дабрачыннасць трактавалася як нейкае дзівацтва сталай жанчыны. Ну а ў сэнсе беларускай "шчырасці" і самаахвярнасці, паўтарыўшы, літаральна да апошняга часу ўсе іншыя Радзівілы лічыліся якраз пазбаўленымі гэтага святага патрыятычнага пачуцця любові да роднага, паважлівага стаўлення да духоўных, у тым ліку і моўных, набыткаў роднага беларускага народа. Варшаўская знаходка Юрыя Мыцыка кладзе канец такому памылковаму меркаванню. Прапаную чытачу спаквалі падысці да гэтага адкрыцця, прачытаўшы ліст шануюнага даследчыка да мяне, што папярэднічаў знаходцы і прыйшоў услед за ёю.

Яўген ЛЕЦКА.

## кантакты і дыялогі

Грына ШАБЛОЎСКАЯ — доктар філалагічных навук, прафесар Беларускага ўніверсітэта. Цяпер выкладае ў Гранадзе (Іспанія).

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ  
ФІЛАСОФІЯ ЖЫЦЦЯ  
ЯК СВЯТА

І на завяршэнне — некалькі ўражанняў пра жыццё ў краіне фіесты, жыццё як свята. І самае першае — пра культурныя традыцыі, якія шануюцца і надаюць моц таленавітаму і вясёламу іспанскаму люду, нашчадкам Дон Кіхота і Санчо Панса. Святы ў Іспаніі ідуць адно за адным, як заведзена здаўна: шанаванне патронаў, апекуну і святых ахоўнікаў, а таксама святы дзяржаўныя. Андалусія, як і кожная іншая правінцыя Іспаніі, мае сваё свята, кожны горад і нават раён у горадзе — свае, гэтыя апошнія, дробныя, праходзяць па два разы ў год, увесну і восенню, калі сабраны ўраджай. Ёсць і дзень святаго Хуана, наша Купалле, абавязкова ля вады і з вогнішчамі. Святы, або фіесты, у Іспаніі натуральныя і ў такім жа ладзе з самім жыццём, як дыхаць, як працаваць — так і спяваць, і танцаваць. Яны неабходныя, каб не згубіць сувязі з продкамі, каб не выпасці з Часу і Вечнасці. Каб ведаць свае магчымасці і свой народ. Каб самавыказацца і далучыцца да энергіі добра, да космасу. Каб знайсці сэнс існавання... Паколькі клімат дазваляе, то большасць свят праходзіць на вуліцах, пад адкрытым небам, пад зоркамі. Ёсць што выпіць і чым закусіць, на што паглядзець і што паслухаць. У Андалусіі і Гранадзе — гэта конкурсы фламенка, танцы і спеы, у якіх спалучана некалькі культур з перавагай цыганскага тыпу. Фламенка — гэта імпрывізацыя і пошук моманту найвышэйшага самараскрыцця ў гартаным свеце-ляманце, у вогненным танцы з вытанчаным адмысловым малюнкам, непаўторна-індывідуальным і ў той жа час класічным. Гэтаму вучацца ўсё жыццё, і калі дасягаюць амаль немагчымага, то пасля дзюх-трох хвілін спеу апладысменты могуць не змаўкаць на працягу дзясці.

Здзіўленне і нямоме захапленне выклікае той цуд нацыянальнага ўспрыняцця жыцця, які заўважана філосафія быцця. Конныя скачкі і конкурсы фурманаў ідуць на працягу цэлага дня, фурманы возяць паненак у нацыянальных строях і мантылях на розных карэтах, вазах і вазочках, дэманструюць майстэрства з не меншым імпэтам, чым тыя спевакі фламенка. Вершнікі на вуліцах катаюць дзясцей, зноў жа ў нацыянальных строях... Таму і захаваліся рыцары, што не зьялі коней, маю на ўвазе тое, што рыцар па-іспанску — кабальера, ад слова конь, а які ж кабальера без кабаль, рыцар без каня?! Працэсіі да храма апякункі Гранады на працягу двух дзён на першым тыдні, з кветкамі, у выніку чаго храм увесь, ад зямлі да вежаў, абкладзены жывымі кветкамі. А потым, на другім тыдні, у нядзелю, — са свечкамі праз увесь горад цякуць жывыя ручайкі людзей, з дзіцячымі вазкамі, малымі і старымі. Праз усю цэнтральную вуліцу стаяць крэслы, калі хто стоміцца, хай прысядзе.

Працяг будзе.

## “БЕЛАРУСКІ ГОЛАС РАДЗІВІЛАЎ”

\*\*\*

21.02.2003 г.

Дарагі пане Яўгене!  
Прабачце, што даўнавата не пісаў. 2 сакавіка маюся выехаць да Варшавы, дзе буду месяц стажыравацца. Таму спрабую завяршыць прынамсі частку сваіх спраў. Вычытаў карэктур дапаможніка па гісторыі Украіны, здаў у друк успаміны І.Баберскага, завяршыў кнігу ўспамінаў пра ўкраінскі Галакос — галадомор 1932—1933 гадоў. Трэба яшчэ з'ездзіць у Пераяслаў і выступіць там на канферэнцыі, напісаць за тыдзень 2 артыкулы (праўда, па ўжо зробленых напрацоўках).

Пасылаю ў дадатак да гэтага ліста сваю маленькую рэцэнзію. Думаў, што яна хутка рыйдзе, але справа замарудзілася. Мой знаёмы намеснік рэдактара "Літаратурна-Украіны" перадаў яе галоўнаму рэдактару, пасля чаго абодва захварэлі. Рэцэнзія ляжыць без руху больш за месяц, таму я пераішоў яе ва "Украінскае Слово" (увогуле так не робіцца, можа быць дубляж, але ж час ідзе, а мне трэба ехаць). Да таго ж такі дубляж не паішоў (справа). Моё выступленне "Святы Пятро Магіла і Беларусь" уключылі ў праграму канферэнцыі, але я буду ўжо ў Варшаве, таму і на гэты раз не здолею трапіць у Мінск.

У Варшаве я буду вывучаць польскую і нямецкую прэсу, дзе пішуча пра Украіну і Беларусь з 1662 года на першую палову XVIII стагоддзя. Гэта не зусім мой перыяд, але прэсу пра папярэдні перыяд, з XV стагоддзя, я ўжо апрацаваў і выдаў пра гэта вялікі артыкул (там, праўда, пра Беларусь мала што сказана). Спадзяюся знайсці там яшчэ штосьці цікавае пра наша і ваша мінулае.

Кнігу пра Беларусь не выпуская з увагі, але ж Вы бачыце, што вельмі цяжка гэтым цяпер заняцца. Мяркую выдаць сёлета 3 кнігі, а то і чатыры, прычым грошы пад іх я ўжо атрымаў (ганарар) або ўжо фундатару на іх выданне. І зрываць план немагчыма. Трэба трохі пакачаць.

Вось пакуль што і ўсё. Ці будучы ў 2003 годзе IV Доўнар-Запольскія чытанні ў Рэчыцы? Туды я еду кожны раз з прыемнасцю і спадзяюся паўтарыць свой ваяж у паўднёвую Беларусь і на гэты раз.

Да пабачэння! Жадаю Вам моцнага здароўя, шчасця і новых творчых поспехаў!

P.S. Шчыра Вам дзякую за публікацыю ў "ГР" майго матэрыялу з лістам незабыўнага Мікалая Мікалаевіча Улашчыка да Федара Шэпеля!  
Юрый МЫЦЫК.

ІМЕМ НЯЎМОЛЬНАЙ  
СВАБОДЫ

Пад такою назвай нядаўна выйшаў зборнік украінскай паэзіі ў перакладзе на беларускую мову Аляся Траяноўскага (Мінск, 2002, 140 стар.), на жаль, надта малым накладам — 299 асобнікаў). Гэта сапраўдны падарунак чытачам, каштоўны не толькі тым, што ўбачыў святло ў няпросты для абедзвюх краін час. Ён знаёміць беларускага чытацтва з літаратуры з заможнымі, а то і забароненымі постацямі, творчасць якіх і ва Украіне шырокай супольнасці стала вядомай зусім нядаўна.

Аснову зборніка склалі пераклады вершаў Аляксандра Олеса, Аляга Ольжыча, Алены Тэлігі, Грыцька Чупрынкі, Уладзіміра Самійленкі і Дмытра Фалькыўскага (у сярэднім на 10-30 вершаў з даробку кожнага). Апрача таго, прадстаўлены вершы іншых паэтаў, таксама з ліку несправядліва забытых: Марка Антыёх, Василь Бабінскі, Алякса Вльзько, Міхайла Драй-Хмара, Дмытро Загул, Мікола Зэраў, Майк Ёгансан, Іван Крушальніцкі, Яўген Плужнік, Якаў Саўчанка, Уладзімір Свідзінскі, Алякса Слісарэнка, Людміла Старыцка-Чарняхіўска, Паўло Філіповіч, Мікола Чарняхіўскі. Зборнік выдадзены з густам, у ім змешчаны партреты паэтаў, пра іх дадзены сціслыя біяграфічныя нарысы, у прыватнасці, з прац Максіма Рылскага і Яра Славуціча, падкрэслены новыя асобы (Драй-Хмара) з беларускай літаратуры. У анатацыі да зборніка слушна адзначаецца, што ўсіх прадстаўленых паэтаў яднае адно — Украіна, Бацькаўшчына, родная зямля і клопат пра яе росквіт. Дысануюць з імі, аднак, такія вершы, як "Рэвалюцыя" Ёгансана ды "Бласлаўленне" Крушальніцкага, напісаныя з пазіцыі ваяўнічага атэізму. Вядома, з песні слова не выкінеш. Але калі прадстаўляць творчасць паэта адным ці двума вершамі, дык трэба выбіраць найлепшыя ў яго творчасці. У цэлым падборка вершаў удалая, як лірычнага, так і патрыятычнага кіталату. Яна дае магчымасць уявіць веліч таленту творцы, тым больш, што пераклад вельмі дакладны і высакаякасны. Асабіста нам імпануе ўключэнне ў зборнік такіх шэдэўраў лірыкі, як верш Слісарэнка "На пасецы", згэуныя сатырычныя радкі Самійленкі "Эльдарада", "Словы і думкі", скіраваныя супраць маскоўскага каланіяльнага рэжыму; апяванне гераічных старонак украінскай гісторыі ("Мазепа" Л.Чарняхіўс-

кай-Старыцкай). Немагчыма без глыбокага хвалявання чытаць геінільныя вершы М.Драй-Хмары, напісаны 27 траўня 1937 года ў каменным каземце ў чаканні смяротнага прысуду... Шчыра падымаю паэту Алясю Траяноўскаму за яго чужоўня пераклады. Пакуль беларусы будуць чытаць на роднай мове і сваіх, і ўкраінскіх паэтаў-пакутнікаў, дык "ічэ не ўмэра Белорусь!"

Юрый МЫЦЫК,  
протаіерэй, прафесар Кіева-Магілянскай акадэміі.

\*\*\*

9.03.2003 г.

Дарагі пане Яўгене Лецка!

Пішу Вам гэты ліст з Варшавы, дзе працую ў архівах. Шукаю пераважна старадрукі (XV—XVIII стагоддзяў), у якіх бы гаварылася пра падзеі на Украіне і Беларусі. Знайсці ў іх імат цікавага. Пра нас добра ведалі далёка за межамі Рэчы Палітай: у Нямеччыне, Італіі, Францыі, Іспаніі і г.д.

Цяпер не маю часу на доўгі ліст. Як прыеду дахаты, дык разбярэўся са здабытымі матэрыяламі, тады і напішу цыкл артыкулаў. А пакуль што высылаю Вам адну маленькую нататку.

У ГАПА (Галоўны архіў прававых актаў) ёсць фонд "Архіў Казіміраў", там цяла мора інфармацыі па гісторыі Беларусі. Нядаўна польскія архівісты зрабілі вопіс 10 і 27 аддзелаў гэтага фонду, і я адразу акнуўся ў іх даследаванне. Ужо ў першы дзень я выхапіў адну цікавую справу: ГАПА, фонд архіва Радзівілаў; аддзел XXVII, справа 138. Тут захоўваецца невялікі (на 5 аркушаў) матэрыял: гэта праца Лявона Уладзіслава Радзівіла, якая збераглася ў копіі, зробленай нявісьжскім архівістам Баляславам Таўрагінскім (1904—1974) "Палескія вераванні", створанай 2 ліпеня 1940 года.

Князь Лявон Уладзіслаў Радзівіл (1888—1959) быў 17-м нявісьжскім ардынатам і 15-м клецкім ардынатам. Ён быў малодшым сынам Ежы Фрэдэрыка Радзівіла (1860—1914) і ўнукам Антонія Вільгельма Радзівіла (1833—1904), праўнукам Вільгельма Радзівіла (1791—1833). Гэтая лінія Радзівілаў цягнецца ад Мікалая Фаустына Радзівіла (1688—1746), мечніка літоўскага і наваградскага ваяводы — малодшага сына Дамініка Мікалая Радзівіла (1653—1697). Але досыць генеалогіі.

Дык вось, Л.-У.Радзівіл напісаў вершы на беларускай мове, а таксама — невялікі лірычны нарыс (таксама па-беларуску), а напрыканцы

змясціў 4 беларускія прымаўкі. Увесь тэкст напісаны лацінскімі літарамі. Я буду цытаваць у зваротнай транскрыпцыі — кірыліцай. Паколькі недасканала ведаю беларускую мову, дык прашу Вас пры патрэбе зрабіць папраўкі ў адпаведнасці з сучаснымі нормама беларускай фанетыкі і граматыкі.

1. Узяўся за гуж, не кажы, што не дуж.

(Uziawsia za huz, dyk nie każy. Sto pia duż. — У дужках я падаў так, як у арыгінале).

2. І мой бацька, і твой бацька косяць грэчку на вяршэчку. І мой бацька, і твой бацька носяць яйца ў мяшэчку.

3. Гора плача, гора скача, гора песеньку пяе.

А вось верш, якім адкрываецца гэты невялікі рукапіс:

"Зялёны дубочак, што не

зелянееш,

Ці ветру баішся, ці лугу

жалееш?

Ветру не баюся, лугу не жалею,

А сам, адзінокі, дык не зелянею.

Малады малойчык, чаго

засжурьёся,

Ці ў салдаты клічуць, ці ў

дзёўку ўлюбіўся?

У салдаты не клічуць, вайны

не баюся,

А сам адзінокі, дык таму

жэруся...

P.S. Вось пакуль што ўсё. Заўтра, у панядзелак, зноў іду ў архіў, буду працягваць вывучаць дакументы Віленскага праваслаўнага брацтва, таксама Мінска і Магілёва, пераважна гэта першая палова XVII стагоддзя. Ёсць цікавыя звесткі ў газетах XVI—XVII стагоддзяў, напрыклад, у нямецкай газеце пра трагедыю Полацка ў 1563 годзе, захоплення войскам Івана IV; ёсць там і цікавыя малюнак іштурму Полацка. У некаторых газетах XVI—XVII стагоддзяў ужываецца тэрмін "Белая Русь". Але я толькі пачаў капаць у архівах, гэта ўсяго за некалькі дзён я знайсці і далёка не пра ўсё ёсць магчымасць тут цяпер напісаць. А колькі цікавых кніжак тут можна знайсці, якія датычаць гісторыі Украіны і Беларусі XVI—XVII стагоддзяў! Але пра ўсё гэта — іншым разам. Мне споды не абавязкова пісаць, бо на пачатку красавіка я мяркую быць ужо ў Кіеве. Пісаць лепш туды, на "Магілянку".

На тым заканчваю.

З павагай  
Юрый МЫЦЫК.

<sup>1</sup> Маецца на ўвазе кніга бларускіх матэрыялаў, якую мы з айцом Юрыем Мыцыкам мяркую выдаць у Беларусі (заўвага перакладчыка).

## ФОТАДЭБЮТ



Калі глядзець на свет зверху, усё здаецца маленькім і нязначным. З акна можна заўважыць нешта, апраўленае ў рамы, а праз аб'екты звычайных рэчы могуць набыць новы сэнс.

Прывакзальная плошча Мінска: мінулае, будучыня, сённяшняе; на варце; STOP-сигнал.

## СПОРТ

## КАНЬКІ не таго ПАМЕРУ?

На дзіцячых міжнародных спаборніцтвах у падмаскоўным Адзінцовым сярод краін СНД, Балты, рэгіёнаў Расіі "Крышталны канёк" (яны адбыліся ў красавіку) на ўваход у тройку прэтэндавалі расіяне і эстонцы. У малодшай групе лепшыя вынікі прадэманстравалі беларускія адзіночнікі Віталь Лучанок, Юна Драбшэўская — 5 месца. Дзмітрый Кагіраў стаў 8-м. У старэйшай групе сярод хлопцаў з нашага боку наогул не аказалася прадстаўнікоў мужчынскага катання з-за адсутнасці добра падрыхтаваных юнакоў 1990-1991 года нараджэння. Юля Рак заняла 6-ю пазіцыю, а Леся Валадзенкава — 11-ю. Няўжо ў нашых канькі не таго памеру? Пра развіццё айчыннага фігурнага катання разважаюць спецыялісты.

Ірына ТАКАРЭЎСКАЯ, старшыня тэхнічнага камітэта па фігурнаму катанню пры Беларускай федэрацыі канькабежцаў:

— З будаўніцтвам лядовых палацаў у розных рэгіёнах (Гомелі, Віцебску, Мінску, Наваполацку, Брэсце) былі адкрыты школы фігурнага катання. Адна з тых, што зараз канкуруе з мінскай, — віцебская. Дзіцячыя рэспубліканскія спаборніцтвы "Зорачка", што праходзілі ў пяць тураў, паказалі: з'яўляюцца новыя юныя дараванні. Дарэчы, гэтыя спаборніцтвы дапамаглі адшукаць найбольш перспектывуных спартсменаў.

— Ірына Яўгенаўна, наколькі мы забяспечаны кваліфікаванымі трэнерамі?

— У абласных цэнтрах у асноўным дамінуюць расійскія спецыялісты: Галіна Валеева, Аляксандр Снопаў (Брэст), Алена Мальшава, Павел Кірша, Ірына Перахрэст (Віцебск), Аляксандр Афонін (Наваполацк), Вольга Юшкова (Гомель). Вопытныя беларусыя трэнеры працуюць у Мінску: Яўген Тарасаў, Ірына Шышова. Уладзімір Клячок, Аксана Гулевіч.

— Якія віды фігурнага катання развіваюцца ў Беларусі?

— У Гомелі па ініцыятыве трэнераў Аляксандра Марозова і Алены Кастко з'я-

вілася група па сіхроннаму катанню — 16 дзяўчынак. На фінале "Зорачкі" ў Мінску яны ўдала ўдзельнічалі ў паказальных выступленнях.

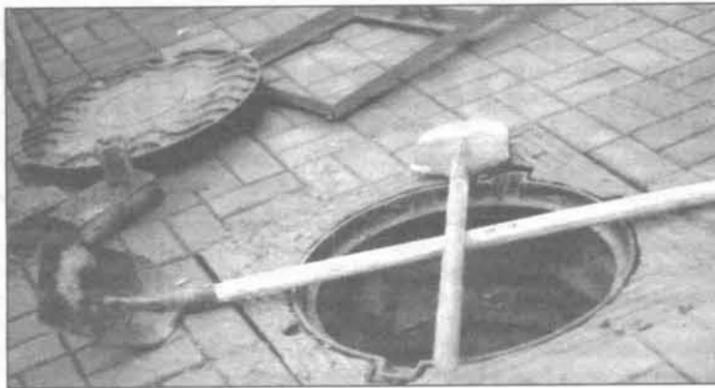
Расце папулярнасць танцаў на лёдзе. На юніёрскім чэмпіянаце свету 2003 года выступіла наша пара — Ганна Гальчанок і Аляксандр Чарняў.

Спартыўная пара Вадзім Пляханаў і Вольга Цімафеева стартвала толькі на рэспубліканскіх спаборніцтвах. Спадзяёмся на яе таксама.

— Як вы лічыце, наколькі зараз адчуваецца патрэба запрашаць расійскіх спартсменаў для ўзмацнення беларускай зборнай?

— Расіянін Сяргей Давыдаў каля трох гадоў пасляхова выступае за Беларусь. Менш стабільны на сённяшні момант Сяргей Шалаяў. Зараз на адказных міжнародных турнірах робім стаўку на мужчынскае катанне. Аднак верым у сваю Яўгенію Мельнік, што яна прыбавіць у тэхнічным і харэаграфічным плане. Заўважу, у нас ёсць перспектывныя спартсмены (Дзмітрый Кагіраў, Віталь Лучанок, Аляксей Мілехін, Валерыя Ярашэвіч, Ілона Нічыпарук, Настася Саўрыцкая, Юна Драбшэўская). У іх той узрост, калі спартсмен пачынае прагрэсваць альбо пакідае спорт назавжды.

## ТРЫ АДКРЫЦЦІ АЛІНЫ КОНАН



Георгій КАМАРОЎСКІ, старшыня калегіі суддзяў Беларусі:

— Вашы меркаванні наконт спаборніцтваў "Крышталны канёк"?

— Яны паказалі, што беларускае фігурнае катанне трэба развіваць, бо на роўным месцы нічога не атрымаецца. У Расіі, напрыклад, дзесяцігадовыя спартсмены валодаюць трыма трайнымі скачкамі. Гэта вынік моцнай тэхнікі і даўніх традыцый расійскай школы: скачкі на максімальнай хуткасці, з бачнай лёгкасцю, на вялікай вышыні, з добрым пралётам, чыстым і доўгім выездам. Па якасці выканання скачкоў назаву адзіночнікаў Дзмітрыя Кагірава і Віталія Лучанка. Але адзначу, што два абароты — гэта толькі этап падрыхтоўкі, а мэта — тры-чатыры абароты на вышэйшым тэхнічным узроўні ў спалучэнні з рознымі элементамі.

— Сёлетнія чэмпіянаты свету і Еўропы даказалі, наколькі вялікі разбегі ў другой адзнацы за артыстызм і як яны ўплываюць на размеркаванне месцаў. Як вы лічыце, новая судзейская сістэма, прынятая ў гэтым годзе Міжнародным саюзам канькабежцаў, нешта зменіць?

— Змена ў судзейскай сістэме ніяк не павінна адбівацца на фігурыстах, бо для спартсменаў галоўнае — якасць выканання элементаў і добрае прадстаўленне іх праграмы.

— Наколькі падрыхтаваны беларускія арбітры?

— У Беларусі ёсць спецыялісты, якія абслугоўваюць спаборніцтвы самага высокага ўзроўню, уключаючы Алімпійскія гульні, чэмпіянаты свету і Еўропы: Аляксей Шыршоў, Ірына Абсалымава. Акрамя таго, падрыхтаваны яшчэ некалькі суддзяў, здольных кваліфікавана абслугоўваць міжнародныя спаборніцтвы. Застаецца толькі павысіць якасць працы нашых трэнераў і падрыхтаваць добрых фігурыстаў.

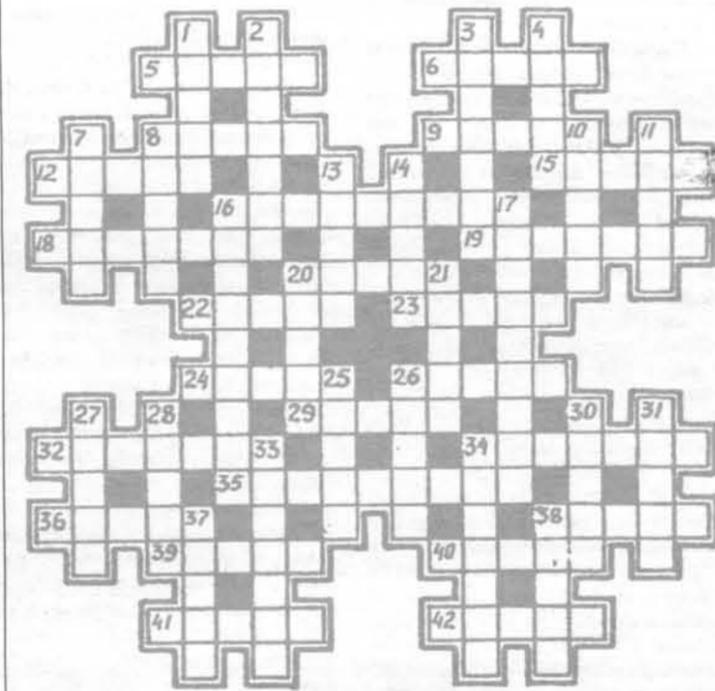
Ірына ПРЫМАК.

## КРЫЖАВАНКА ад ірыны бекіш

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 5. Разбойная, злачынная група, шайка. 6. Сакавіты корм для жывёлы, які атрымліваецца ў выніку заквашвання зялёнай масы раслін у траншэях, ямах. 8. Прадукт працы, які мае пэўную вартасць; усё, што з'яўляецца прадметам гандлю. 9. Зборнік табліц, геаграфічных карт. 12. Невялікая круглая пасудзіна з ручкай для піцца вады, квасу. 15. Кукурузны пачатак. 16. Чуткі пра каго-небудзь, што-небудзь. 18. Пасведчанне аб заканчэнні навучальнай ўстаноў. 19. Каштоўны камень фіялетавага або блакітна-фіялетавага колеру. 20. Цвёрды і бліскучы каштоўны камень з групы сілікатаў. 22. Тып пісьма старажытных рукапісаў (прамое і вельмі акуратае напісанне літар). 23. Алейная фарба, а таксама карціна, напісаная імі. 24. Дошчачка з надпісам, якая прывязваецца да багажу для абазначэння нумара. 26. Хвойны лес на поўначы ўмеранага пояса Еўраазіі і Паўночнай Амерыкі. 29. Лінія, якая ачэрчвае знешнюю форму прадмета, контур. 32. Чалавек, які вывучае літаратуру і мову. 34. Празмернае пачуццё асабістай годнасці, ганарлівасць, самалюбства. 35. Лёгка павозка на рысох. 36. Будыніна, звычайна дашчаная, для часовага жылля. 38. Моцная бора. 39. Задняя частка судна, лодкі. 40. Завостраны кій. 41. Чарцёж зямной паверхні. 42. Белае рэчыва, якое атрымліваецца шляхам абпальвання асабага каменю і скарыстоўваецца ў будаўніцтве.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Будынак для пастаяннага месцазнахо-

джання цара, кіраўніка дзяржавы. 2. Асоба, якой пасылаецца што-небудзь па пошце. 3. Несумяшчальная з навуковай вера ў таямнічыя, звышнатуральныя сілы і магчымасць зносін з імі чалавека. 4. Той, хто перавозіць грузы на кані. 7. Адзін з цвёрдых папяровых лістоў, якія складаюць набор для гульні. 8. Тое, што напісана або надрукавана. 10. Першая частка складаных слоў, якая абазначае сотую долю якой-небудзь асноўнай адзінкі ў метрычнай сістэме. 11. Дакладна ўстаноўленая расцэнка на тавары або памер аплаты працы і паслуг. 13. Горад у Мінскай вобласці. 14. Ганьба. 16. Парася ва ўзросце ад 4 да 10 месяцаў. 17. Сплаў якога-небудзь металу з ртуцю. 20. Металічная пласцінка з дзіркамі, якая служыць для раздрабнення чаго-небудзь. 21. Тое, што нарыхтавана, падрыхтавана, сабраная для чаго-небудзь. 25. Сукупнасць пэўных дзеянняў, у якіх адлюстроўваюцца бытавыя ці культывыя звычаі народа. 26. Жорсткі, дэспатычны чалавек. 27. Стаянка войск пад адкрытым небам. 28. Затчка для бутэлек. 30. Наглядчык за працай сялян у памешчыка ў час прыгону. 31. Майстар, які вырабляе раменную вупраж. 33. Агульная назва розных відаў артылерыйскай зброі. 34. Вузкі кавалак тканіны, адрэзаны з краю чаго-небудзь, абрэзак. 37. Мера вагі каштоўных камяней, роўная 0,2 грама. 38. У дарэвалюцыйнай Расіі: нянька-іншаземка ў багатых сем'ях, якая вучыла дзяцей замежнай мове.



## АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ ў № 16

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Абнімкі. 5. Цягнік. 7. Жах. 8. Адукацыя. 10. Сваецтва. 12. Гандаль. 15. Бабёр. 16. Ён. 17. Празрыстасць. 21. Кухар. 23. Адхон. 25. Перашкода. 30. Ахвяра. 31. Пагарда. 32. Сябар. 34. Ахоп. 36. Спроба. 37. Млын. 38. Дарога. 39. Віншаванне.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Будова. 3. Пільнасць. 4. Ахова. 5. Цяжар. 6. Груган. 7. Жаль. 9. Прага. 11. Цэбар. 13. Навапа. 14. Рап-тоўнасць. 15. Блазан. 19. Сэнс. 20. Сведка. 22. Ашуканства. 24. Хабар. 26. Змаганне. 27. Лямант. 28. Дабро. 29. Аблога. 33. Глог. 35. Плён.

«Голас Радзімы»  
Галоўны рэдактар  
Наталія САЛУК

## ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;  
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;  
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;  
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.  
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82, (тэл./факс).  
Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»  
ў ІНТЭРНЕЦЕ:  
<http://goias.promedia.by>

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.  
Тыраж 2 042 экз. Заказ 1499. Падпісана да друку 20. 5. 2003 г. у 12.00.  
Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана на паліграфічным РУП «Чырвоная зорка»  
(220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).